

ODSJEK ZA POLITOLOGIJU
USMJERENJE MEĐUNARODNI ODNOSI I DIPLOMATIJA

**VIKINŠKI SVIJET I NJIHOV GLOBALNI I
DIPLOMATSKI UTJECAJ**

- magistarski rad -

Kandidatkinja:
Lorena Grbavac
1093-II/PIR

Mentorica:
Prof. dr. Sarina Bakić

Sarajevo, rujan 2024.

SADRŽAJ

UVODNA RAZMATRANJA	1
1. TEORIJSKE OSNOVE RADA	2
1. Problem i predmet istraživanja	2
1.1. Problem istraživanja	2
1.2. Predmet istraživanja	2
1.3. Ciljevi istraživanja.....	3
1.4. Hipoteze.....	3
1.5. Metodologija istraživanja	3
1.6. Vremensko-prostorni okvir.....	4
2. VIKINŠKI SVIJET	4
2.1. Vikinške seobe.....	4
2.2. Vikinška ekspanzija.....	5
2.3. Mogućnost zaposlenja Vikinga	17
2.4. Ekonomska zajednica prije 800. godine	20
VIKINŠKI GLOBALNI I DIPLOMATSKI UTICAJ	23
3.1. Merkantilna taktika Vikinga.....	23
3.2. Unajmljivanje plaćenika	27
3.3. Vikinzi i Bizantsko carstvo.....	28
3.4. Politika i društvo Vikinga.....	30
3.5. Konsolidacija vlasti	43
3.6. Društveni utjecaji.....	45
3.7. Vikinški runski natpis iz Breze.....	47
3.8. Dešifriranje runskog natpisa iz Breze.....	50
4. MJESTO VIKINGA U NOVOM SVIJETU I NJIHOV POLITIČKI I DRUŠTVENI UTJECAJ	51
4.1. Ko je otkrio Ameriku?.....	53
4.2. Švedska Amerika	56
5. INTERPRETACIJA EMPIRIJSKOG DIJELA ISTRAŽIVANJA, METODOM POLUSTRUKTURIRANOG INTERVJUA	58
6. ZAKLJUČAK	62
7. LITERATURA	65
IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADA	67

UVODNA RAZMATRANJA

Zemljopis je kroz povijest učinio brodogradnju i pomorstvo ključnima za Skandinavce. U krajoliku gdje su vodeni putovi nudili puno bolje komunikacijske linije nego veći dio kopna, čamci i brodovi bili su temeljni alati za preživljavanje i društveni razvoj. Prisutnost vode – brojni tjesnaci i fjordovi te lak pristup obali gotovo posvuda – razlikovala je Dansku od kontinenta i činila je dijelom Skandinavije. Formiranje države ovisilo je o brodovima, jer se samo s brodovima mogao vršiti određeni stupanj kontrole nad naseljenim, obalnim dijelovima Norveške i Švedske, te nad arhipelaškom Danskom. Pomorska ekspanzija skandinavskih populacija tijekom vikinškog doba (oko 750. – 1050. godine) bila je dalekosežna transformacija u svjetskoj povijest. Sekvencirani su genome 442 čovjeka s arheoloških nalazišta diljem Europe i Grenlanda kako bi se razumio globalni utjecaj ove ekspanzije. Vikinško razdoblje uključivalo protok gena u Skandinaviju s juga i istoka. Promatramo genetsku strukturu unutar Skandinavije, s žarišnim točkama raznolikosti na jugu i ograničenim protokom gena unutar Skandinavije. Pronađeni su dokazi za veliki priljev danskog podrijetla u Englesku; švedski priljev na Baltik; i norveški priljev u Irsku, Island i Grenland. Osim toga, značajno je podrijetlo iz drugih dijelova Europe kako ulazi u Skandinaviju tijekom vikinškog doba. Naša drevna DNK analiza također je otkrila da je vikinška ekspedicija uključivala članove uže obitelji. Uspoređujući s modernim populacijama, lokusi su povezani s pigmentacijom prošli kroz snažnu populacijsku diferencijaciju tijekom prošlog tisućljeća i pratimo pozitivno odabrane lokuse. Vikinšku dijasporu karakterizirala značajna transregionalna angažiranost: različite populacije utjecale su na genomski sastav različitih regija Europe, a Skandinavija je iskusila sve veći kontakt s ostatkom kontinenta.

U ovom radu pokušat ćemo sagledati uticaj vikinške povijesti na međunarodne odnose i imidž skandinavskih zemalja u današnjem vremenu. Poznato je svima da duga povijest svake države ostavi duboke tragove koji se reflektiraju u njenoj budućnosti. Česte promjene vjerovanja, političkih ideologija, seoba naroda, odnosa sa drugim zajednicama utječu na budućnost jednog prostora koji će kasnije izrasti u ono što mi danas nazivamo državom. Isto tako ako je jedan prostor dugo vremena zadržao istu ili sličnu ideologiju, vjerovanje, kulturu i narod onda se i to također reflektira na njenu budućnost. Skandinavske zemlje danas predstavljaju zanimljiv teritorij i uprkos što pripada Europi nama je on pomalo dalek i stran iako ga smatramo svojim. U tom smislu ovo bi mogao biti još jedan korak dalje ka boljem razumijevanju pomenutog prostora.

1. TEORIJSKE OSNOVE RADA

1. Problem i predmet istraživanja

1.1. Problem istraživanja

Tema ovog istraživačkog rada je “Vikinški svijet i njihov globalni i diplomatski utjecaj”. Vikinzi su bili narodi koji su u ranom srednjem vijeku živjeli na prostoru Skandinavije, kasnije su Vikinzi naselili cijelu Europu, a stigli su čak i do Bliskog Istoka i Sjeverne Amerike tako da je njihov utjecaj primjetan u cijelom svijetu. Vikinško doba je trajalo od 8. do 11. stoljeća. Danas se za njih većinom misli da su oni bili barbarski narod, nasilnici i vrhunski ratnici, ali to su većinom samo mitovi. Ipak, iako su Vikinzi zaista bili vrsni ratnici, bili su i majstori i bavili su se raznim zanimanjima. Vikinzi su opljačkali i spalili britanske katoličke crkve, pa su ti mitovi zapravo rezultat propagande i osvete. Većina ljudi danas nije ni svjesna koliko toga su nama ostavili Vikinzi i da se njihov utjecaj danas može vidjeti u cijelom svijetu. Taj utjecaj je najviše vidljiv u Skandinavskim zemljama jer su ti narodi živjeli na prostoru Skandinavije, tako da se u tim zemljama može vidjeti najviše vikinškog utjecaja, ali oni su bili jako moćan narod i njihova ostavština je primjetna svugdje u svijetu. Danas se Vikinzi ne spominju često u medijima, ali ljudi o njima zapravo znaju jako malo i postoje mnogobrojni mitovi o njima koji nisu istiniti.

Podaci koji se o njima mogu pronaći najviše iz nordijskih mitova i islandskih saga, knjižnice današnjih skandinavskih zemalja, a osobito Norveške, Islanda i Danske imaju mnogo knjiga, dokumenata iz kojih možemo izvući relevantne podatke. Vikinzi su također izrađivali i spomenike koji su bili ispisani, odnosno urezivani nordijskim runama, mnogi od tih spomenika su sačuvani i danas i vikinške rune su prepoznatljive u skandinavskim zemljama. Najviše akademskih članaka i istraživanja su napisani od strane skandinavskih profesora, naučnika i istraživača.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet ovog istraživanja jeste analizirati sve aspekte kulture starih Vikinga i njihovu ostavštinu, odnosno kakav su oni utjecaj imali na današnju književnost, jezik, umjetnost, ali i diplomatiju u svijetu.

1.3. Ciljevi istraživanja

Glavni cilj ove teze je utvrditi ostavštinu Vikinga i njihov utjecaj u svijetu, istražiti kakav su oni narod bili, čime su se sve bavili, kako su živjeli i koliko je njihov utjecaj danas primjetan u svijetu. Cilj je istražiti i njihove metode i tehnike ratovanja, pregovaranja i diplomatije i jesu li te tehnike i metode ostavile utjecaja na diplomatiju danas.

Vikinzi su danas velika inspiracija modernoj filmskoj industriji, pa tako danas postoji mnogo filmova i serija u kojima je radnja smještena u Skandinaviji, u doba Vikinga. Upravo zbog toga danas postoji mnogo mitova o Vikinzima, a malo stvarnih i istinitih informacija. U jednom dijelu rada napravljen je osvrt i na te mitove, odnosno kako su Vikinzi predstavljeni danas, osobito u filmovima i knjigama. Nakon toga, ti su mitovi razbijeni istinitim činjenicama iz arheoloških dokaza i povijesnih zapisa koji pokazuju kakvi su zaista Vikinzi bili. Razbijanjem, tih mitova doći će se do novih saznanja o Vikinzima, njihovom kulturom i koliko je zapravo važna njihova ostavština i njihov utjecaj, što je i društveni cilj ovog istraživanja.

1.4. Hipoteze

Glavna hipoteza – Društveno, političko i kulturno naslijeđe Vikinga ostvarilo je značajan utjecaj na kretanja u globalnim procesima i diplomatiji

Pomoćna hipoteza – Metode i tehnike ratovanja, pregovaranja i diplomatije Vikinga zauzimaju važno mjesto u globalnim kretanjima i događajima

Druga pomoćna hipoteza – Način života starih Vikinga odnosno njihova kultura dala je svoj doprinos politici, diplomatiji, književnosti, jezicima, umjetnosti na globalnom nivou.

1.5 Metodologija istraživanja

Ovaj rad je baziran na analizi dostupne i stručne literature te prikazu intervjua sa licem koje je prilično dobro upućeno u temu ovog rada. Radi boljeg shvaćanja teme od strane budućih čitalaca data je važnost općem govoru o svijetu starih Vikinga i njihovom životu. Povijesni kontekst je jako bitan kako bi se budući čitaoci pripremili za glavni dio rada. Literatura sadrži veliki broj podataka o njihovom društveno-političkom ustrojstvu kao i odnosima sa drugim velikim državama tog doba. Tehnika intervjua je korištena u dijelu empirijskog istraživanja kako bi se svi oni koju budu čitali mnogo bolje i jednostavnije upoznali sa ovom zanimljivom drevnom zajednicom ljudi.

1.6. Vremensko-prostorni okvir

Vremenski okvir u ovoj tezi je jednim dijelom baziran na vrijeme od 8. do 11. stoljeća, odnosno vrijeme vikinškog doba koje je trajalo oko 250 godina. Iz tog doba datiraju sačuvani spomenici sa urezanim nordijskim runama. Nordijski mitovi i islandske sage su zapisani u 13. stoljeću.

Kroz vrijeme se njihov utjecaj počeo sve više primjećivati i Vikinzi su postali inspiracija brojnih književnih djela, ali i filmova. U radu se baziralo na njihov utjecaj u današnjem, modernom dobu. Za izradu ove master teze koristila se kvalitativna naučno-istraživačka metoda koja uključuju: analizu arhivske gradete analizu naučno istraživačkih radova, knjiga, članaka, i drugih publikacija relevantnih autora na ovu temu. Pored toga, koristila se metoda analiza sadržaja, tehnika intervjua. Korištenjem tehnike intervjua obavljen je razgovor s gospodinom Stipom Pleićem kojeg nazivaju “Duvanjski Viking”. Stipe u svom selu Stipanjići, kod Tomislavgrada, ima pravu repliku Vikinške kuće u kojoj se nalaze vikinško predmeti koje je sam izradio. Pleić je izgradio drakkar, odnosno vikinški brod i plan mu je izgraditi vikinško selo Kavurci.

2. VIKINŠKI SVIJET

2.1. Vikinške seobe

Analize genomskih podataka o podrijetlu u skladu su s obrascima koje je dokumentirao povjesničara i arheologa: kretanja prema istoku uglavnom su uključena “Švedsko” podrijetlo, dok

su pojedinci "norveškog" podrijetla putovali na Island, Grenland, Irsku i otok Man. Uključeno je i prvo naselje na Islandu i Grenlandu pojedinci s podrijetlom "nalik sjevernoatlantskom".

Podrijetlo "slično danskom" vidljivo je u današnje vrijeme u Engleskoj, u skladu s povijesnim zapisima, imenima mjesta, prezimenima i modernom genetikom ali VA podrijetlo "nalik danskom" na Britanskom otočju ne može se razlikovati od podrijetla Angli i Sasi, koji su migrirali u 5. do 6. stoljeću n. e. iz Jutlanda i sjeverne Njemačke. Vikinška stratišta u Dorsetu i Oxfordu, Engleska, imaju značajno podrijetlo "nalik sjevernoatlantskom" kao i "dansko" i "norveško" podrijetlo. Ako ovi predstavljaju vikinške pljačkaške grupe koji su poraženi i zarobljeni tada su se sastojali od pojedinaca različitog podrijetla.

Ovaj obrazac također sugeriraju izotopski podaci s ratničkog groblja u Trelleborgu, Danska. Slično tome, prisutnost podrijetla "sličnog danskom" u drevnom uzorku iz Gnezdova u današnjoj Rusiji ukazuje na to da istočne migracije nisu bile u potpunosti sastavljene od Vikinga iz Švedske. "Vikinški" identitet nije bio ograničen na pojedince skandinavskih genetsko podrijetlo. Dvije osobe s Orkneyja koje su pokopane na skandinavski način genetski su slični današnjoj irskoj i škotskoj populaciji i vjerojatno su prvi piktski genomi objavljeno ("Dokazi za piktske genome").

2.2. Vikinška ekspanzija

Suvremene povijesne konvencije nalažu da je vikinško doba počelo sa zloglasnim napadom na samostan Lisdisfarne 793. godine. Ovaj događaj označio je početnu točku vremena kada su "poganski" ljudi iz sjever, koji su s vremenom postali zajednički poznati kao "Vikinzi", iznenada se prelili u svijet, lansirajući tri stotine godina baražnog razaranja na gradove, sela, i vjerskim središtima srednjovjekovne Europe. Ovo doba trajalo je do 1066. godine, kada je Harald Godwinson porazio norveškog kralja Haralda Hardrada u bitci kod Stamford Bridgea.

Vikinški utjecaj, bilo za dobro ili zlo, širio se iz njihovih domovina u Skandinaviji, preko Sjevernog Atlantika, kroz Karolinško Carstvo, niz rijeke moderne dan Rusiju, i u Bizantsko Carstvo. Međutim, slika o Vikingu znatno se promijenila tijekom godina. Duge uglavnom zbog priznanja novijeg učenja da su Skandinavci bili prvi Europljani koji su kročili na sjevernoamerički kontinent, postale su studije Vikinga sve popularniji u Americi. Ova istraživanja otkrivaju da su

Skandinavci bili i trgovci, političari, farmeri i pustolovi umjesto samo divljaci, krvožednih lopova o kojima izvješćuju suvremeni kršćanski dokumenti.¹

Međutim, dok te su studije uspjele preokrenuti velik dio negativnog tiska koji je protiv Vikinga podignut od strane pisaca tog vremena, iznenađujuće je malo posla učinjeno da se dokumentira zašto su se Skandinavci u tolikoj mjeri gurali izvan svojih granica i zašto se dogodilo tako brzo. Nažalost, kada istraživači daju objašnjenja, oni to i daju kratko i spomenuto samo usput.

Ovaj je rad pokušaj identificiranja i kombiniranja što više relativnih čimbenika Vikinške ekspanzija što je moguće zajedno u jedno kohezivno djelo kako bi se bolje cijenile transformacije koje se događaju unutar Skandinavije i njihove posljedice na zajednice s kojima su Norvežani komunicirali. Ekspanzija je, dakle, pojam koji treba pojašnjenje.

Održavanjem ove perspektive, te kulture povijest je blisko povezana sa svojom političkom, ratnom i ekonomskom poviješću. U ovom master radu će se pokušati pružiti temeljitije objašnjenje u vezi s mnogim čimbenicima koji su utjecali na vikinšku ekspanziju od 700. do 1100. godine. Pritom, teoretski dio rada će uključiti književne, arheološke i paleoklimatološke dokaze za stvaranje novih teorije o sjevernoeuropskoj povijesti. Osim toga, ocjenjuju se starije teorije i revidirani tako da mogu obuhvatiti cijeli skandinavski svijet. Uzorak tretmana vikinške ekspanzije u drugim radovima otkriva da sveobuhvatno ispitivanje koje proširuje prethodno spomenuto, neophodna su kratka objašnjenja.

Kao što pokazuju sljedeći primjeri, razlog koji se najčešće spominje kao uticaj iza nordijskog poduzetništva bila je populacijska eksplozija koja se dogodila sredinom kasnog osmog stoljeća. Prema Olegu Jorgenu Benedictowu, "...toponomastička i arheološka istraživanja pokazala su da su populacije nordijskih zemalja moralo je prilično žustro narasti u Vikinškom razdoblju, a taj se rast na odgovarajućoj razini nastavio tijekom većeg dijela srednjeg stoljeća sve dok nije popustio...u zadnjim desetljećima 13 stoljeća."² Teoretičar Knut Helle također se slaže s ovim nalazima.³

---

¹ Cox, Darrin M. (2022). Explaining Viking expansion, West Virginia University ProQuest Dissertations Publishing, str. 1.

² Ole Jorgen Benedictow, "The Demography of the Viking Age and the High Middle Ages in the Nordic Countries," *Scandinavian Journal of History* 21, no. 3 (1996): 180-181.

³ Knut Helle, "History of the Early Viking Age in Norway," *Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age* (Blackrock: Four Courts Press, 1998), 246-247.

Uz to, Bjorn Ambrosiani osjeća da iako je višak stanovništva bio uključen u osvajanje, on nije mogao biti jedini uzrok tako opsežne i trajne pojave.⁴

Nažalost, njegova nagađanja tu završavaju. Nazivajući Vikinšku ekspanziju "žestokim grčem", koji je prošao kroz sve sjevernim zemljama, F. Donald Logan priznaje da se "riječ 'uzrok' mora izbrisati iz povjesničarskih rječnika i zamijenjen prikladnijim 'faktorom'", zbog bezbroj utjecaja koji su bili na djelu.⁵ Međutim, u opisivanju ovih čimbenika Logan naglašava ulogu porasta stanovništva i rezultirajućeg nedostatka zemlje. Do njega, agrarno društvo kojim su dominirali muškarci u kojem je poligamija bila prihvaćena kao norma jer je aristokratska klasa omogućila dramatičan porast stanovništva. Logan također navodi da optimalna klima, koja je otvorila nova zemljišta za naseljavanje i ispašu, kao i nove poljoprivredne tehnike, koje bi omogućile proizvodnju više hrane kako bi se održavati ovu rastuću populaciju zdravom, kao manje značajke koje tome pridonose porast stanovništva.

O utjecaju klime na vikinško društvo vodi se zdrava rasprava tijekom godina. H. H. Lamb je prvi predložio postojanje srednjovjekovnog toplog razdoblja (MWP).⁶

Mjerenja preuzeta iz Greenland Ice Core Project (GRIP) su to utvrdila temperature tijekom MWP-a, koji je trajao od osmog do trinaestog stoljeća, bile su znatno toplije nego prethodnih godina.⁷ Tijekom tog vremena Skandinavsko društvo je procvjetalo. Topljenjem ledenjačkog leda otvorio se ovaj trend zagrijavanja nove putove za putovanje kopnom i morem i oslobodili više zemlje za poljoprivrednu upotrebu. Ovi nalazi su općenito prihvaćeni i rasprava se pomaknula na pitanje hoće li paleoklimatološki dokazi prikupljeni iz ledenjačkih bušotina, analiza godova drveća i fluktuacije u nadmorskoj visini planinskih snježnih granica podupiru ili regionalnu ili globalnu fenomen.⁸

Barem se sjeverna, srednjovjekovna Europa zagrijala tijekom ovog razdoblja.⁹ Unatoč činjenici da sposobnost iskorištavanja nerazvijenog zemljišta kod kuće i potencijalno povećanje poljoprivrednih resursa podržalo bi unutarnje širenje i spriječilo vanjske ekspanzije dok se ta

---

⁴ Bjorn Ambrosiani, "Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age: an Archaeological Response," *Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age* (Blackrock: Four Courts Press, 1998), 406.

⁵ F. Donald Logan, *The Vikings in History* (New York: Routledge, 1992), 24-26.

⁶ H. H. Lamb, "The Early Medieval Warm Epoch and its Sequel," *Paleogeography. Paleoclimatology. Paleoecology*, 1, no. 13 (1965): 13-37.

⁷ D. Dahl-Jensen, et al., "Past Temperatures Directly from the Greenland Ice Sheet," *Science* 282, no. 5387 (1998): 268-71.

⁸ Ray Bradley, "1000 years of Climate Change," *Science* 288, no. 5470 (2000): 1353-5 and Wallace S. Broecker, "Was the Medieval Warm Period Global," *Science* 291, no. 5508 (2001): 1497-9

⁹ Jean M. Grove, *The Little Ice Age* (New York: Methuen, 1988)

sredstva ne iscrpe, Logan smatra da su postojeće trgovinske rute pružale poznavanje stranih mjesta i djelovale kao sigurnosni ventil za višak stanovništvo.¹⁰

U svjetlu ovoga, on smatra da trgovinu ne treba pretjerivati kao a motivirajući faktor za migraciju zbog nedostatka dokaza u vezi s sudjelovanje drugih skandinavskih kultura osim Šveđana. Ova predodžba je manjkava i bit će ovdje ubrzo opovrgnuti. Iako Logan shvaća da postoje mnogi faktori uključen u ekspanziju, on implicira da svi oni imaju nešto zajedničko. Svaki je samo produžetak porasta stanovništva kao poticaj za ekspanziju prema van. Istraživači se vrlo često koriste ovom taktikom. Oni koriste pritisak stanovništva kao glavni predmetni naslov pod kojim se odnosi njihov drugi sada dopunski materijal unutar ograničenja sve veće populacije. Na primjer, Haraldur Olafsson navodi Norvešku neravan teren strmih obala i planina kao nesposoban apsorbirati rastuće pučanstvo.¹¹

Međutim, mnogi sporedni čimbenici koje spominju vikiški povjesničari lako mogli postojati bez pritiska stanovništva kao sile iza njih. Ako a cvatuće stanovništvo uklonjeno je iz jednadžbe, klima, trgovina i nedostatak zemlje još uvijek bi pružio prikladna objašnjenja za fenomen širenja. U Viking Expansion Westward, Magnus Magnusson se navodi bogatstvo kao motivacija snage prije povratka na maltuzijanski model. On navodi: "Danci su bili gladni promatrajući bogatstvo iza svojih (Franačkog Carstva) branjenih granica. ... Kada se Franačko Carstvo počelo raspadati... Danci su udarili."¹²

Kao što je slučaj u mnogima slučajevima, Magnusson implicira da je bogatstvo koje su tražili Skandinavci bilo najviše obično ono što je stečeno napadom. Također podržava stav 'mi protiv njih' u napadu koji pretpostavlja jedinstvo od Vikinga koje jednostavno nije postojalo zbog mnoštva samostalnih sudionika u prepadničkim aktivnostima.

Magnusson ipak pravi vrlo važnu razliku u vezi s tim napadima. On primjećuje da su Vikinzi shvatili priliku koja postoji u sukobima drugih, posebno one u Engleskoj i Karolingu.¹³

Ova ukratko spomenuta predodžba je velika značaj u radu koji slijedi. Dok Vikinzi nipošto nisu bili nevini od provedenja državno sponzoriranih napada koji su financirali skandinavsku politiku moći kod kuće i u inozemstvu, može se i pokazat će se da su isto tako željno napadali i jedni druge

---

¹⁰ Logan, *The Vikings in History*, str. 26.

¹¹ Haraldur Olafsson, "Sagas of Western Expansion," in *Vikings: The North Atlantic Saga* (Washington: Smithsonian Institution Press, 2000), 143.

¹² Magnus Magnusson, *Viking Expansion Westward* (New York: H. Z. Walck, 1973), 21.

¹³ Magnusson, *Viking Expansion Westward*, 29.

da se angažiraju kao plaćenici da se bore za ciljeve svojih susjeda. Razlika između vrsta racija koja se provodi je važna jer omogućuje razlikovati zasebne motive iza svakog od njih. Jedan je čin osvajanja. Drugi maskira unutarnje političke ambicije osmišljene za konsolidaciju vlasti i stvaranje jedinstvo. Posljednje je više u stilu "ljetnog zaposlenja", a ne jednostavno krađa. Sve tri dovele su do naseljavanja Vikinga u inozemstvu. Još jednom je nije dovoljno jednostavno navesti, kao što to čini Magnusson, želju za stjecanjem bogatstva putem napad kao motivacija za širenje jer ne samo da ne uzima u obzir namjera iza napada, ali također označava sve aktivnosti Vikinga kao običnu lopovluk. Po čineći to zanemaruje da su mnogi napadi izvedeni iz drugih razloga kao što je osvajanje i kolonizacija.

Kad se Magnusson vraća maltuzijanskom modelu, kao i većina vikinških povjesničara učiniti, i on nameće svoju dominaciju nad drugim važnim elementom u vikinškoj ekspanziji.

Koristeći islandske sage kao svoj izvor, on navodi da je politički pritisak nemilosrdnog pokoravanja Norveške od strane Haralda FineHaira (oko 880. po Kr.) pojačao širenje uzrokovano populacijska eksplozija i posljedična nestašica zemlje.¹⁴

Ovaj proces ujedinjenja treba biti proučavan neovisno jer čak i ako bi stanovništvo ostajalo konstantno ipak bi bili prisiljeni bježati od Haraldove taktike 'pridruži se ili umri'. U Dodatku, iako Magnusson ovo prenosi u strogo norveškom smislu, bilo je sličnih slučajeva koji se javljaju diljem Skandinavije. Danska i Švedska također su patile od unutarnjih sukoba koji su utjecali na veću shemu širenja.

Posljednji u ovom pregledu tradicionalnih teorija o ekspanziji Vikinga, David M. Wilson navodi da je želja za zemljom, koja je rasla iz porasta broja mlađih sinova bez ikakvih izgleda za dobivanje obiteljskog posjeda, prisiljavao je ljude da odlaze u inozemstvo.¹⁵

Primogenitura i rezultirajuća glad za zemljom podupiru teoriju da a porast stanovništva bio je snaga koja je omogućila širenje. Još važnije, Wilson proturječi Loganu navodeći da žudnja za bogatstvom stečenim trgovinom pratila je ova potreba za zemljom. On tvrdi da je "uzrok i posljedica novoga." pronađeno bogatstvo skandinavskog naroda bilo je naseljavanje novog teritorija na temelju nove ekonomije... osmišljene da proizvodi robu za trgovinu."¹⁶

---

¹⁴ Magnusson, Viking Expansion Westward, 86.

¹⁵ Wilson, D. M. (1989). The Vikings and Their Origins (New York: Thames and Hudson, Inc.), str. 115.

¹⁶ Wilson, The Vikings and Their Origins, 62-63.

Dvojnost ovih događaja je vrlo značajan. Iako bi bilo glupo reći da jedno nije utjecalo na drugo, jest načelo ovog rada je da su znanstvenici često podcjenjivali bogatstvo akumulirano u trgovini kao motivi za širenje. Osim toga, povećanje trgovine na daljinu bilo je vjerojatnije uzrokovan prazninom na cvjetajućem trgovačkom tržištu nego što je to bio porast stanovništva.

Ne zaboravimo, međutim, da je koncept gladi za zemljom sam po sebi apstrakcija kojoj je potrebno odgovarajuće objašnjenje. Razlozi zbog kojih bi muškarci mogli poželjeti zemlju njihove vlastite su raznolike i raznolike kao što su i sami ljudi.

Iz saga je očito da je velik broj "običnih" ljudi u Skandinaviji posjedovao vlastite zemlju, za razliku od svojih karolinških kolega koji su ih držali kao zakupce druge. Ovo vlasništvo se ogleda se u upotrebi izraza udalna prava. Udalna prava imaju istovjetnost sa zemljom predaka po tome što se prenosile su se s generacije na generaciju unutar obitelji, ali da su se držale privatno, a ne u vlasništvu kraljevskog ili crkvenog izvora od kojeg su se zemlje mogle učinkovito iznajmljivati. Međutim, postoje oni koji malo vjeruju u teoriju populacijske eksplozije. Myhre smatra da nije moguće vršiti nepotreban pritisak na skandinavsko društvo tijekom osmog ili devetog stoljeća zbog nedostatka prepoznatljivih arheoloških dokaz.¹⁷

On, međutim, priznaje da bi toplija klima proizvela više usjeva i stoga generirati zdraviju populaciju. Peter Sawyer se slaže. On navodi da, "U Danskoj i Švedskoj nema naznaka pritiska stanovništva; u onima dijelovima Skandinavije bilo je na raspolaganju obilje neiskorištene zemlje kasnija unutarnja kolonizacija. U zapadnoj Norveškoj, međutim, bilo ih je malo rezerve zemlje..."¹⁸ On to podupire navodeći prisutnost Norvežana na jugu i zapadu mnogo prije drugih Skandinavaca. U stvarnosti, kombinacija ovih stajališta vjerojatno je točna kada određivanje važnosti stanovništva za širenje. Zemljopisna ograničenja pružaju jača fizička prepreka unutarnjem širenju u Norveškoj nego u Danskoj i Švedskoj, nego sekundarni, manje opipljivi čimbenici povezani s rastom stanovništva koji su se događali u cijeloj Skandinaviji ne može se zanemariti u ovim regijama. Poligamija, doduše ovisno o broju stanovništva, u kombinaciji s potrebama agrarnog društva moglo dovesti do porasta broja stanovnika u skandinavskim zemljama. Toplija klima mogla bi omogućiti da više zemlje bude dostupno za usjeve, potrebno je

---

¹⁷ Myhre, "The Archaeology of the Early Viking Age in Norway," 16-18.

¹⁸ Sawyer, P. (2000). "Scandinavia in the Viking Age," in Vikings: The North Atlantic Saga (Washington: Smithsonian Institution Press, 2000), str. 29.

napraviti više plodoreda, uzgojiti veću raznovrsnost hrane i zdraviju prehranu da se održavaju. Mogli bi proizvesti bolji alati i tehnike za poljoprivredne prakse hrane koje zahtijevaju manje rada. Kao rezultat ovih čimbenika broj stanovnika trebao bi se povećati. Sve veća populacija stvorila bi više sinova i zbrku koja je svojstvena podjeli nečija ostavština, o kojoj će kasnije biti više riječi, natjerala bi ih da traže zemlje drugdje. Stoga je vjerojatno da dok je stanovništvo imalo neki učinak na Dansku i Švedsku, taj učinak je u mnogo većoj mjeri izražen u Norveškoj.

Drugi čimbenik širenja koji se često navodi je duljina broda. Lako se vidi po ogromnoj količini referenci na to u akademskoj i popularnoj literaturi da je jedan od najupečatljivija vikinških postignuća bio razvoj dugog broda. Snaga i fleksibilnost njegove dugačke kobilice i plovnost njegovih širokih bokova davali su dugom brodu jedinstvenu sposobnost da se odupre nemirnim vodama otvorenog mora, a da pritom i dalje može smanjiti dovoljno plitak gaz kako bi se njime moglo manevrirati u plitke riječne sustave. Nijedan rad o Vikinzima ne bi bio potpun bez spomena ovih tehnoloških čuda i kako su omogućili Vikinzima da postignu toliko toga. Istraživači poput A.W. Brogger i Haakon Shetelig pokazali su da su Skandinavci koristili čamce za žetvu more stotinama godina prije početka vikinškog doba i da su bili sastavni dio skandinavske kulture.¹⁹ Arne Emil Christensen ipak napominje da je tek razvoj jedra negdje u kasnom sedmom stoljeću te kao su ti brodovi se koristili u svojstvu s kojim smo danas upoznati, a to je za trgovinu na daljinu i raciju.²⁰ Iako je razvoj jedra i kobilice dopuštao poduzimanje ovih radnji mjestu, njihova je kreacija bila samo odgovor na potrebu putovanja na veće udaljenosti a veći teret ili naoružanih ljudi ili dragocjene robe. Vikinški brod je, dakle, bio sredstvo koji je omogućio širenje i sam po sebi nije bio motivacija iza proširenje. Kao što Lynn White, Jr. navodi, “Novi uređaj samo otvara vrata; ne prisiljava na ulazak. Prihvaćanje ili odbijanje izuma, ili opseg u kojem je implikacije su ostvarene ako se prihvati, ovisi podjednako o stanje društva, i na maštu njegovih vođa, kao na priroda same tehnološke stavke.”²¹

Tvrđnja Bjorna Myhrea da je razvoj vikinškog broda bio uzrok za roširenje stoga nije održivo u ovoj perspektivi.²² Budući da su Skandinavci koristili jedra od kasnog sedmog stoljeća nadalje, drugi čimbenici morali su se pojaviti do kasnog devetog stoljeća koji su izravnije povezani s

---

¹⁹ Anton W. Brogger, W. A.; Shetelig, H. (1951). *The Viking Ships: Their Ancestry and Evolution* (Oslo: Dreyers).

²⁰ Christensen, A. E. (2000). “Ships and Navigation,” in *Vikings: The North Atlantic Saga* (Washington: Smithsonian Institution Press, 2000), 87.

²¹ White, L. Jr. (1976). *Medieval Technology and Social Change* (New York: Oxford University Press), str. 28.

²² Myhre, B. (1998). “The Archaeology of the Early Viking Age in Norway,” in *Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age* (Dublin, Ireland: Four Courts Press), str. 18.

razlozima zbog kojih je došlo do naglog širenja nordijskog svijeta. Nipošto ne impliciram da su dugi brodovi bili od male važnosti ovom procesu; to bi bilo kao sugerirati da su kotači suvišni za vožnju bicikla.

Dapače, oni su joj neophodni. Međutim, razlog zašto dijete ide u trgovinu jest ne zato što bicikl ima kotače. Pošto je brod bio instrument širenja i nije izravan motiv za to, nema dalje mjesta u ovoj raspravi.

Iako nema sumnje da pritisak stanovništva i razvoj duga su važna za skandinavsku ekspanziju, ova će teza tvrditi da jesu prvenstveno rezultat prosperitetnog društva i, iako su utjecajni, također su navedeni često kao glavni motiv za širenje. Istraživači spominju druge faktore, ali ni s obiljem ni vitalnošću prijašnjih dviju. Kao prvo, pritisak stanovništva je u najboljem slučaju vrlo teško dokazati i mnogi se ne slažu da je utjecao na sve. Osim toga, mnogi čimbenici navedeni su kao podružnice populacijske eksplozije te bi mogli utjecali na širenje čak i u odsutnosti povećanja stanovništva. Najvažnije, međutim, niti jedno od ovih objašnjenja ne pruža dublje razumijevanje razloga zašto su se Skandinavci prelili u ostatak svijeta. Iako široki društveni pritisci i tehnološki napredak možda je utjecao na Nordijce tijekom vikinškog doba, mi moraju pomno promotriti pojedince kako bi utvrdili zašto su odlučili napustiti svoje domovine na određene načine.

Kako bi se u potpunosti razumjelo ne samo vikinško društvo, već i njegove posljedice na srednjovjekovnoj Europi, mora se energičnije istražiti što je natjeralo Vikinge da tako revno i brzo se rašire po svojim okolnim teritorijima. Razumijevanje čimbenika uključenih u ekspanziju Vikinga ključni su za razumijevanje promjena koje su bile koje se javljaju u srednjovjekovnom svijetu. Stoga se dovođenjem fenomena ekspanzije u na čelu znanstvenih radova umjesto da ga potisnemo u fusnotu, možemo bolje shvatiti preobrazbu srednjovjekovnog svijeta. Uistinu, trebalo je još mnogo toga Vikinška ekspanzija nego samo rastuća populacija naoružana tehnološkim napredak. Politički motivi kao što su taktike korištene tijekom konsolidacije moć, društveni motivi poput odmetništva i ekonomski motivi kao što je otimačina bogatstva, trgovina bogatstvo i plaćenički rad, ne samo da su namamili Skandinavce u inozemstvo, već su se i otvorili nove mogućnosti za njih u stranim zemljama.

Nadopuna ovoga bilo je društvo boreći se da se nosi s promjenom od nemira strukture aristokratskog ratnog sastava, koji je nalikovao galskoj konfiguraciji koju je Tacit ranije označio kao *comitatus*, do jedinstveniju konfiguraciju moći nalik na feudalizam koji je nastajao u velik dio srednjovjekovne Europe.

Je li ovaj propust nastao zbog mišljenja da je vjerodostojan pisani zapis iz nordijska perspektiva ne postoji ili na nespremnost da se u nju uključe Skandinavci cjelokupni ekonomski, politički i društveni sklop koji je bila srednjovjekovna Europa irelevantno za raspravu u ovom trenutku. Nedavno neki znanstvenici pokušavaju a Skandinavsku reviziju koja temeljitije inkorporira sjevernu aktivnost u poslove ostatka zapadne Europe. Posljednjih godina Richard Hodges²³ i Helen Clarke²⁴ bili su posebno aktivni u redefiniranju onoga što su Vikinzi i ostatak sjeverne Europe bili sposobni na društvenoj i ekonomskoj granici. Timothy Reuter je pokazao ta vikinška vojna i politička organizacija nije bila toliko različita od njihovih karolinških pandana.²⁵

Sadašnji rad izrasta iz ovog revizionističkog trenda i pokušava potaknuti daljnja proučavanja o uključivanju Skandinavije u zapadnu srednjovjekovnu povijest.

Međutim, u ovom je trenutku prikladno ukratko obraniti islandske sage kao održiv izvor za povijesni dijalog. To je stajalište Roberta Kellogga koje pisci sage su poduzele 'mukotrpan' trud kako bi osigurale da prijenos znanja bude točan.²⁶

Jedan od načina na koji su pisci saga pokušali potvrditi autentičnost svojih priča bio je ukazujući na kontinuirano postojanje fizičkih objekata, kao u Sagi o ljudima od Eyrija kada spominju Thorov kamen u sudskom krugu. Još jedan primjer je u Grettirova saga kada povezuju događaj koji se dogodio u prošlosti s mjestom u njihovoj prisutan otkrićem Grettirova izgubljenog koplja. Iako je sporno jesu li to točno znači potvrditi priču, posebno onu koja se bavi čudovištima, činjenicu da autori ih uključuju u sve emisije da su bili zabrinuti za vjerodostojnost. Kellogg navodi da je druga taktika potkrepljivanja piščev opis kako su običaji imali ijenjao se tijekom vremena kao što se događa u Sagi o Gunnlaugu Zmijski jezik. Pored ovoga, "Mnogi od tih velikih događaja mogu se potvrditi arheologijom i

svjedočanstvo povijesnih spisa na drugim jezicima. Uglavnom oni moralo se dogoditi više-manje onako kako se kaže da se događaju u izmišljenom svjetovi saga."²⁷

Anderson se slaže s Kelloggom, ali iz drugih razloga. To je općeprihvaćeno uvjerenje da su se sage razvile iz usmene tradicije skaldskih pjesama. Anderson tvrdi da, "na pjesme skalda se gleda

---

²³ Hodges, R. (1982). *Dark Age Economics: The Origins of Towns and Trade AD 600-1000* (New York: St. Martin's Press).

²⁴ Clarke, H. (1991). *Towns in the Viking Age* (New York: St. Martin's Press).

²⁵ Reuter, T. (1985). "Plunder and Tribute in the Carolingian Empire," *Transactions of the Royal Historical Society*, 5th series, 35, str. 75-94.

²⁶ Kellogg, R. (2000). *The Sagas of Icelanders*, ed. Ornlöf Thorsson (New York: Viking Penguin), xxvii.

²⁷ Kellogg, *The Sagas of Icelanders*, xxxi.

kao na fosile sposobne za veliki otpor promjenama, zbog krutih principa kompozicije kojih se skald morao pridržavati.”²⁸

Zbog ovoga bi sage odražavale točnost izvorne pjesme. To nije za reći da su skaldi bili iznad moraliziranja ili osuđivanja likova i njihovih postupaka u sage. Niti bi ih to spriječilo da kritiziraju svoje pretke ili da ih preuveličavaju gospodarevo uplitanje u događaj u pokušaju da se dobije veća naklonost od njega. Ove priče imaju samo autoritet pojedinog pisca. Prisutnost ovih manjih izmjena ipak ne mijenja činjenicu da bi događaji koji su se dogodili i dalje bili stvarni i dogodio bi se čak i da su uzete neke slobode u stvarnom opisu rečenog događanja. Kao što Geraldine Barnes navodi, “možda postoje pogreške u kronologiji i geografiji u Egilovoj sagi izvještaji o Eirikovu imenovanju za vladara Northumbrije i Egila brodolom na ušću Humbera, ali cjelokupna pripovijest dojam njegovih engleskih epizoda, kojima prethodi točan kurs o engleskoj povijesti: ..., jedan je od povijesnih i geografskih vjerodostojnosti.”²⁹

Iako sage možda nisu potpuno točne, one sadrže grumenčice korisne informacije. Važno je napomenuti da čak i ako dijelovi sage jesu povijesno netočni, motivi likova izraženi u njima bili su razumni za kulturu i vrijeme u kojem su sudionici djelovali. Kao i sa svim izvorima, bilo književnim ili arheološkim, povjesničari moraju pažljivo iskopati svoj izvorni materijal, poduzimajući mjere opreza da isperu i odbace sve beznačajne ili beskorisne krhotine u pokušaju da ih se smjesti u njihov pravi kontekst. Budući da ovaj rad nastoji objasniti motivacijske čimbenike koji su Vikinge tjerali u inozemstvo, on stoga mora istražiti potencijalno informacijsko bogatstvo saga.

Međutim, poteškoće svojstvene studiji ove vrste ne zaustavljaju se samo na izvorni materijali. Nakon pažljivog rudarenja potencijalnih resursa, daljnje prepreke kompliciraju prezentaciju rezultata. Temeljni motivi za pojedinačne slučajeve. Aktivnosti Vikinga teško je utvrditi zbog načina na koji su međusobno povezane jedan drugoga. Mnogo puta, više motiva je krajnji uzrok jednog događaja. U drugim riječima, događaji i uzrok tih događaja ne događaju se kao singularnost u vremenu. Nisu sinkronični. Međutim, dok ništa ne sprječava da se jedan motiv preklapa drugi ili se pojavljuje istovremeno s drugim, ipak je koristan za svrha objašnjenja je da ih raščlanimo na ovaj način kako bismo razumjeli mnoštvo vikinških obrazloženja. Sinkronijsko gledište

---

²⁸ Anderson P. S. (1971). *Expansion of Norway in the early Middle Ages* (Oslo: Tanum, 1971), 14.

²⁹ Barnes, G. (1992). “The Medieval Anglophile – England and its Rulers in Old-Norse History,” *Parergon* 10, no. 2, str. 21.

omogućuje nam proučavanje svakog motiva odvojeno bez dodatne prtljage koja je pričvršćena za njega. Nadanja su da će na ovaj način biti jasnije, može se otkriti dobro zaokružen i točniji prikaz vikinške ekspanzije.

Ipak, vrijeme i proučavanje povijesti sprječavaju da se potpuno razdvoje ti motivi iz okolnih konteksta. Kako bi se u potpunosti cijenio proces Vikinške ekspanzije, odvojeni dijelovi moraju se ponovno spojiti jedan s drugim tako da povijest se rekonstruira. Kao što bi mehaničar mogao rastaviti bicikl da nauči kako svaki dio radi, bicikl se mora ponovno sastaviti kako bi mogao funkcionirati. Iako ispitujući dijelovi pojedinačno pružaju razumijevanje kako proces funkcionira, postoji kronologija koja je nužna za stvarno razumijevanje tog procesa. Na primjer, iako trgovački odnosi možda su izvorno uspostavili kontakt sa stranim zemljama, trgovinom ne nestaje kao čimbenik širenja nakon što započne napad. Ne samo da je došlo ranije, ali je također bio neprestan kroz vikinško doba. Neizbježna je pretpostavka da kada se nešto dogodi, malo je vjerojatno da će se ponoviti ili da njegov učinak više neće osjećati nego se mora oduprijeti u svakom trenutku. Trik je zapamtiti da ovi koraci, iako niti se promatraju u vakuumu, nisu su se dogodili u jednom. Stoga se nakon identificiranja katalizatorima ekspanzije Vikinga pojedinačno, ovo će ih djelo zatim uključiti zajedno kako bismo objasnili određene događaje koji su se dogodili tijekom vikinškog doba.

Stoga je u ovom trenutku korisno zamisliti niz aktivnosti Vikinga te potencijalni motivi širenja u promatranom vremenu, odnosno od otprilike od 700. do 1100. godine. Skandinavski način života nije se mnogo razlikovao od engleskih ili franačkih. Gwyn Jones navodi kako postoji samo pet načina zarađujući za život u sjevernom svijetu. Bavili su se, "...poljoprivredom, ribolovom i lov, slijeđenje zanata, kupnjom i prodajom ili pljačkom i borbom."³⁰

Ropstvo je bilo rašireno i mnogi su robovi obrađivali zemlju za svoje seljake ili plemićke gospodare. Slobodnjaci ili su vodili gospodarstva većih zemljoposjednika ili su sami posjedovali manja gospodarstva. Ovi ljudi su živjeli od zemlje, lova i poljoprivrede kako bi se prehranili i odjenuli ili, ako je ojavila se prilika, da svoj višak prodaju drugima. Većina farmi, bilo velikih ili malih, bila je smještena kovačnica za izradu ili popravak potrebnih predmeta za gospodarstvo održavanje. Na taj su način neki naučili oblikovati sirovine koje su skupili vrjednije predmete i uzdržavali se zanatom. Egilova saga otkriva velik dio ove organizacijske strukture u poglavljima

---

³⁰ Jones, G. (1984). *History of the Vikings* (New York: Oxford University Press), str. 182.

od 28 do 30. Ovdje, Egilov otac, Skallagrim, bogati zemljoposjednik, dao je svakom od članova posade na svom brodu parcelu zemlje za svoje vlastite.

Skallagrim je također imao čovjeka po imenu Gris koji je vodio jednu od njegove tri farme sa stokom i druga dva čovjeka po imenu Odd i Sigmund vode njegov ribolov lososa. Osim ovih aktivnosti, Skallagrim je prikupljao naplavljeno drvo, vrijedan izvor drva na Islandu, a zimi je bio zaposlen radeći velike količine željeza u kovačnici farme. Što se tiče naoružanih ljudi, kasnije je lako opremio Egila s oko 300 ljudi otići u Englesku i pronaći plaćenički posao kod kralja Aethelstana. Odabrana skupina pojedinci, aristokratska klasa, posjedovali su još više zemlje kao i određeni broj robova.

Veće farme imale bi više ljudi s više vještina i stoga bi oći proizvesti više dobara za trgovinu od manjih. Ti su aristokrati privlačili ambiciozni mladići svojim kućanstvima za obranu okolnih zemalja od susjedne teritorije ili razbojnika i potencijalno za napad na susjedne zemlje.

Skandinavci, kao i ljudi svih kultura, pokazivali su različite privide kontradiktorne potrage. To znači da su bili jednako sposobni za linjanje krvi kao što su bili od rukovanja. Iako su obično provodili racije za pljačku, također su bili spremni sudjelovati u mirnoj proizvodnji robe za prodaju na rastućem trgovačkom tržištu. Njihov raspon aktivnosti protezao se s jednog kraja spektra, kao što je krvožedno osvajanje, s drugim, poput mirne migracije. To je stoga ponekad teško razumjeti kako jedna skupina ljudi može izlagati takve različitost u ponašanju.

Jedna od prepreka u prevladavanju ove poteškoće je ne razmišljati o njima kao o ujedinjenim iako se o njima govori kao o jednom. Iako kršćanstvo u to vrijeme može promatrati ih kao jednu cjelinu, Vikinzi su bili sve samo ne ujedinjeni.

Skandinavski krajolik, političko uređenje i društveni običaji često su to sprječavali suglasnost. Velik dio unutarnjeg sukoba koji je nastao unutar Skandinavije, poput Haralda Finehairova konsolidacija Norveške izrasla je iz pokušaja stvaranja jedinstva i zajedništva unutar pojedinih regija. Što se tiče načina na koji su se Vikinzi identificirali, to je produktivnije za tu svrhu ove studije kako bismo ispitali zajedničke osobne, političke i društvene motive koji stoje iza njih aktivnosti. Bilo mirnom trgovinom ili nasilnim plaćeničkim radom, mnogi Skandinavci hvalili da se prilika za osobni napredak može dobiti u inozemstvu. U to vrijeme postojalo je nekoliko načina na koje je netko mogao zaraditi za život. Iako poljoprivredni rad i stočarstvo bili su najčešći oblici zapošljavanja, mnogi Skandinavci su prepoznali da je veća mogućnost za stjecanje bogatstva,

zemlje ili prestiž, tj. sredstvo za povećanje nečijeg životnog standarda, iskorišteno je poduzimanjem strana avantura. Trgovina i pljačka u ovom su smislu bili prilika za zapošljavanje. Međutim, osobna korist nije bila jedina sila iza napada. Političko aspekti napada također su bili važni za širenje. Konkretno, tri politička motiva propagirao vanjske napade Skandinavaca. Bili su to ili pokušaji da se nasilno osvoje strane zemlje, financiraju revolucije kod kuće ili ubacivati pojedince u postojeće strukture moći kao ključne političke figure. Još jedan politički nabijen motiv je učvršćivanje vlasti unutar Skandinavije, što je prisililo mnoge ljude, plemiće i obične ljudi, da pobjegnu u strana kraljevstva tražeći novi početak. Jedan od rezultata ove unutarnje borbe za moć bile su stvaranje političkih prognanika. Ovi ljudi su bili prognani iz svojih domovina jer su bili prijetnja sigurnosti vladaru. S tim u vezi je i društveni odmetnik, onaj koga je društvo protjeralo zbog sloma utvrđenog kodeksi ponašanja. Ostale društvene norme koje su utjecale na širenje su poligamija, pravo nasljeđivanja i održavanje prestiža.

Te su se motivacije provlačile kroz sve skandinavske kulture. Zajedno, osobne prilike, političko manevriranje i društveni običaji bila su tri faktora najodgovorniji za skandinavsku ekspanziju prije, tijekom i nakon vikinškog doba.

Iako se sve ovo isprepliće jedno s drugim na gotovo svim razinama, svatko može i proučavat će se zasebno kako bi se u potpunosti razumjelo zašto su se Vikinzi potopili u kršćanski svijet u tako velikoj mjeri. Posjedovanjem ovog znanja može se steći bolje razumijevanje događaja kako su se dogodili, kao i njihovih posljedica u svim pogođenim društvima.

2.3. Mogućnost zaposlenja Vikinga

Kako bi se ispravno identificirale sile koje su potaknule vikinšku ekspanziju, jeste imperativ da se shvati tko su bili Vikinzi. Sadašnja percepcija Vikinga da su bili poljoprivrednici i pljačkaši s tek povremenim trgovačkim aktivnostima pretjerano je pojednostavljen i naposljetku ne uspijeva uključiti tijek događaja koji je doveo do konačnog svajanje pljačke kao raširenog oblika zarade. Doista, Vikinzi su se specijalizirali za trgovinu na daljinu davno prije početka vikinškog doba i održao je ovo zaposlenje tijekom njega. Često ih je više zanimala zarada trgovinom nego plenom.

Osim što su radili kao gotovo svjetski trgovci, Vikinzi bi dolazili pronaći druge rade kao unajmljeni vojnici, plaćenici najboljeg kalibra, koji bi mogli zaraditi trajne slavu, ogromno bogatstvo, a potencijalno čak i vlastitu zemlju boreći se za plaću.

Kroz ulogu trgovca Skandinavci bi prvi utjecali na Zapadnu Europu posežući i uspostavljajući uporišta na stranim obalama. Kako navodi Philip Curtin da društva često gaje anti-merkantilna stajališta, poput onih koja su pogodila Feničane i Židove, te da je to potaknulo ljude da prepuste trgovinu u ruke stranci.³¹ Curtin daje opći opis onih koji u tome sudjeluju trgovačka uloga: “Komerrijalni stručnjaci bi se fizički udaljili od svojih matičnu zajednicu i otići živjeti kao stranci u drugi grad. ... Mogli su zatim služiti kao posrednici među kulturama, pomažući i potičući trgovinu između društva domaćina i ljudi vlastitog podrijetla koji su se kretali trgovačkim putevima.”³²

Posjedovanje pomorske tehnologije i potrebe za traženjem opskrbe negdje drugdje zbog njihove sjeverne lokalitete, Vikinzi su bili prirodni primjerci za ovu vrstu specijalizacije. Priče o bogatstvu koje je prošlo kroz njihove ruke i želja da dobiju dio toga da li za pohlepa ili preživljavanje bi privukli druge da sudjeluju u ovom stilu života. Zajedno, ove uvjeti bi pomogli u širenju širenja skandinavskog naroda Europi i šire.

Čak i nakon što su Vikinzi započeli svoje kontinuirane pljačke i kolonizaciju stranaca teritorija, održavajući ili čak poboljšavajući postojeće gospodarske uvjete na novo stečene zemlje u velikoj su mjeri zauzele njihove napore. Toliko je ovo bilo raširena okupacija zapravo, da je bila barem jednako važna kao osvajanje i u mnogim slučajevima bogatstvo stečeno legitimnom trgovinom bilo je prevladavajući način uzdržavanja. Ovo se ne navodi da se kaže da su Vikinzi bili nevini za svoja zloglasna, ubilačka divljanja. Međutim, arheologija i književni dokumenti dokazuju da su Vikinzi imali obilježenu interes za igranje uloge trgovca, iako agresivnog, koji je bio sklon koristiti prisiliti da potakne svoje trgovačke ambicije ako se takva prilika ukaže. Stoga slijedi da budući da je postojao značajan iznos skandinavskog interesa u zarađivanju za život putem trgovine, trgovina bi bila značajan motiv za širenje.

U početku su Vikinzi dobili dosta lošeg publiciteta koji je počeo ranokršćanski pisci u kasnom 8. stoljeću po Kristu. Došla su negativna stajališta ovih monaha što nije iznenađenje zbog napada

---

³¹ Curtin, D. P. (1984). *Cross Cultural Trade in World History* (NY: Cambridge University Press), str. 6 i 75.

³² Curtin, *Cross Cultural Trade*, 2.

koje su provodili strani, poganski ljudi na bogate zemlje crkve za koje se sada smatra da su služile kao skladište za lokalne dragocjenosti.³³

Međutim, ovo pristrano uvjerenje također dolazi stotinama godina nakon što su naši subjekti bili sudjelujući u prosperitetnoj i rastućoj pomorskoj trgovini. Postupno, naš koncept ono za što su ti pljačkaši bili sposobni promijenilo se kako bi uključilo razne položaje koji su držali da su oni bili više od pukih pogana ubojica. Henri Pirenne napravio je veliku doprinos u tom smislu. Korolar njegove poznate teze sugerirao je da se Carstvo Karla Velikog okrenulo trgovačkoj aktivnosti sjeverne zemlje radi gospodarskog oživljavanja.³⁴

Pirenne je bio jedan od prvih koji je nagovijestio da Sjevernjaci imaju više od toga prije vjerovao. Sugerirao je da možda Nordijci nisu bili samo barbari i krvavo zarađivali. Zahvaljujući istraživačima koji su svoj rad uglavnom temeljili na Prema Pirenneovim teorijama, utvrđeno je da su Vikinzi bili neustrašivi istraživači, surovi farmeri, i sezonski pomorski trgovci, kao i njihovi manje ukusni, agresivni dvojnici.

Međutim, kako se otkriva sve više i više arheoloških ostataka, što predstavlja Lavlji udio dokaza koji su dostupni vikinškim povjesničarima, čak su i te ideje ušle pitanje. Prisutnost preko stotinu sklopivih vaga samo u Švedskoj, koje su se temeljili na islamskom sustavu mjerenja od 696. godine, potvrđuje da prethodni pojmovi ne odražavaju povećane razine trgovine u kojoj su Skandinavci stvarno sudjelovali.³⁵

Helen Clarke je tvrdila da od pisanih dokaza za kasniji srednji vijek pokazuje življu trgovinu nego što je čak i arheologija može utvrditi, postojalo je, "... mnogo opsežnija trgovina osnovnim dobrima u vikinško doba nego što se to može utvrditi arheološkim dokazima."³⁶

Osim toga, na temelju brojnih ostataka zaključeno je da su skandinavski teretni brodovi dizajnirani za vuču rasute robe iako tereti nisu arheološki sačuvani, sami brodovi su dokaz dovoljno da znanstvenici prihvate povećanu razinu skandinavskog sudjelovanja u dugom prijevozu razne robe.³⁷

---

³³ Valante, A. M. (1998). "Reassessing the Irish Monastic Town," *Irish Historical Studies* 31, no. 121, str. 7.

³⁴ Pirenne, H. (1955). *Mohammed and Charlemagne* (New York: Barnes and Noble), str. 195 i 240.

³⁵ Mikkelsen, E. (1998). "Islam and Scandinavia During the Viking Age," *Byzantium and Islam in Scandinavia: Acts of a Symposium at Uppsala University, June 15-16, 1996*, ed. Elisabeth Piltz, (Jonsered: Paul Astroms Forlag, 1998), str. 45.

³⁶ Helen Clarke, "English and Baltic Trade in the Middle Ages," *Society and Trade in the Baltic during the Viking Age*. ed. Sven-Olaf Lindquist (Visby: Gotlands Fornsal, 1985), str. 118.

³⁷ Clarke, "English and Baltic Trade," str. 118.

Knarr, stil od Skandinavski brod nosivosti oko 30 tona zapravo i prevodi od staronordijskog što znači “trgovac”.³⁸

Kako bi se na odgovarajući način razriješila dilema o razini upletenosti Vikinga u gospodarstvu sjeverne Europe i time utvrdilo u kojoj je mjeri trgovina bila aktivacijski faktor ekspanzije Vikinga, potrebno je istražiti nekoliko stavki. Prvo, neophodno je tražiti dokaze o gospodarskoj zajednici koja je bila sposobna podržati takve redoviti trgovački pothvati unutar Sjevernog i Baltičkog mora u to doba neposredno prije vikinškog doba, 600-800. godine. Kad bi ova zajednica postojala i postojala kojima je potrebna skandinavska roba, bilo da se radi o luksuznoj ili svakodnevnoj robi, tada bi bilo razumno predložiti da trgovci na velike udaljenosti iz Skandinavije bez ikakvih ubilačkih namjera nisu mogle postojati i mogle su biti aktivni dio toga trgovina na daljinu. Drugo, kako bi se dobila točnu predodžbu o tome kako su Vikinzi vodili posao i što bi se trebalo smatrati vikinškim poslovnim pothvatom, pretražili su se književni zapisi u potrazi za dokazima koji govore o taktici ovih ljudi tijekom merkantilne djelatnosti. Doista, može se pokazati da su s vremenom Vikinzi bili ekonomski oportunisti, jednako spremni na sklapanje primirja za trgovinu kao i na opljačkanje grada ili crkvi za plijen ovisno o svrsi njihova putovanja. Međutim, čak i nakon njihovog osvajanja novih zemalja, proizvodni i trgovački aspekti tih novih teritorija iziskivali su njihovu pozornost jer je osvajanje nekog područja i prisiljavanje na plaćanje danka bilo samo sredstvo za nabavu sirovina potrebnih za poticanje trgovine.

2.4. Ekonomska zajednica prije 800. godine

U mnoga iskopana mjesta u središnjem Jutlandu, što čini veći dio današnje Danske, “... neprekinuti kontinuitet naseljavanja... može se dokazati za cijeli dio prvog tisućljeća naše ere,” za razliku od Galije.³⁹ Čini se da sjeverno stanovništvo nije bilo toliko pogođena barbarskim invazijama kao Galija. Osim toga, tijekom ovog vremena velika se razmjena odvijala naprijed-natrag duž sjeverne granice Carstvo s ovim krajevima. Bila to trgovina, danak, pljačka ili razmjena

---

³⁸ Clarke, *Towns in the Viking Age*, str. 130.

³⁹ Randsborg, K. (1992). “Barbarians, Classical Antiquity, and the Rise of Western Europe: an Archaeological Essay,” *Past and Present*, no. 137, str. 22.

darova, za Rimljane oba, pretežno luksuzni predmeti kao što su staklene posude, ukazuju na održive trgovačke aktivnosti sa Skandinavijom prije pada Rimskog Carstva.⁴⁰

Međutim, kaka je Rimski udio u ovoj trgovini počeo je opadati, zbog unutarnjih i vanjskih prijetnji koje su na kraju dovele do svoje propasti, skandinavske ekonomije, kao i većine Europe, prešao je na više lokalno proizvedenu robu. Kako je utjecaj Rima opadao u području, lokalni su skandinavski čelnici uspjeli uspostaviti kontrolu nad sezonskim tržištima koja su procvjetala pod rimskim dodirom.⁴¹

Na tim je područjima, kao na primjer Lundenborg na Funenu u Danskoj, imao je trgovačke veze diljem Baltika. Kao dokaz prosperiteta ovog kraja u V stoljeća, Richard Hodges navodi otkriće primitivnih uvjeta od strane Juta standarda nakon njihove migracije iz zapadne Danske u podrimsku Britaniju, gdje je bilo poznato da ima stalnu trgovinu i pristup luksuznoj robi iz kontinentalne Europe.⁴²

Iako bi prosperitet Lundenborga mogao biti anomalan za sva mjesta u Skandinaviji u ovom trenutku Takve su trgovačke stanice u nadolazećem vremenu trebale niknuti diljem Baltika.

Ono što je proizašlo iz ovih uvjeta bila je društvena i ekonomska klima drugačija od onoga u ostatku Europe. Pošto rimski kontakt nije dugo postojao dovoljno da njihov utjecaj zasiti skandinavske zemlje, uspostavi se tržišno gospodarstvo i njegove prednosti još nisu bile u potpunosti ostvarene. Stoga, kada je Rim povukao u sebe, skandinavska gospodarstva nikada nisu dosegla vrhunac s kojeg bi ostatak Europe trebao pasti u mračni vijek. U biti, samo rimski utjecaj imao je dovoljno vremena da Sjevernjacima pokaže kako da rade stvari bolje, ali još nije prožeo njihove živote toliko da se u većini drastično poboljšao kvalitet življenja pojedinaca ili da se ugrozi kvaliteta života nakon njihovog odlaska. Dokazi su mnogi nalazišta na danskom području pokazuju kontinuitet naseljavanja od kasne antike preko Vikinškog doba zajedno s činjenicom da će se ta sela postupno povećavati, bogatija emporija ukazuje na to da skandinavski teritoriji nisu doživjeli pad u “mračno doba” zbog činjenice da nisu imali odakle pasti. Njihov napredak polako krenuo naprijed u vrijeme u kojem se razvijala ekonomska ekspanzija statak Europe.

---

⁴⁰ Nasman, H. A. (1984). “Vendel Period Glass from Eketorp II, Oland, Sweden,” *Acta Archaeologica* 55 (1984): 56.

⁴¹ Randsborg, K. (1989). “The Demise of Antiquity: Europe and the Mediterranean in the First Millennium AD,” *Annual Review of Anthropology* 18, str. 236.

⁴² Hodges, R. (1998). “The Not-So-Dark Ages,” *Archaeology* 51, no. 5, str. 62.

Ovo vrijeme ekspanzije, c. AD 600-800, posebno je važan za Skandinavce zajednice. Nažalost za povjesničare, u to vrijeme postoji malo literarnih dokaza iz kojih mogu izvući zaključke. Arheologija daje lavovski udio dokaza koji se tiču Skandinavaca tijekom ovog doba. Ranije su znanstvenici vjerovali da tijekom tog razdoblja uvjeti su bili loši za većinu Europe. Neki su predložili, kao što je Richard Hall, da se tijekom ove godine Vikinzi trebaju identificirati samo kao, "... poljoprivrednici i ribari koji su postali gusari."⁴³

Kao što je ranije spomenuto, započela je ova teorija. Sada se čini da život možda nije bio tako živ kao u rimsko doba sigurno nije bio tako oronuo kako se nekada zamišljalo. Neki su čak otišao toliko daleko da sugerira da je obujam trgovine na velike udaljenosti u sjevernoj Europi zasjenio je količinu trgovine koja se odvijala na drevnim putevima svile od 600. do 1000. godine.⁴⁴ Pregled svakog uključenog područja može pomoći u potkrijepljenju predloženog povećane razine gospodarske aktivnosti u sjevernoj Europi kao i dokazati da je gospodarstvo podržavalo redovitu, mirnu trgovinu na velike udaljenosti kojom su dirigirali Skandinavci.

Prije početka ovog geografskog pregleda baltičke trgovine od 600. do 800. godine, nekoliko stavki treba razjasniti.

Umjesto upuštanja u raspravu o tome je li ili stvarni urbani centri definirani kao "gradovi" postojali su prije ili tijekom vikinškog doba, i odlučili su odustati od svake duge rasprave o tome što čini urbanost. To je zbog prirodu pitanja koje se ispituje. Dok je postojanje gradova s trgovištem ekonomija bi mogla poduprijeti ideju zamišljanja Vikinga kao komercijalnih stručnjaka, zbog uglavnom na kapacitet grada da omogući veći obujam trgovine, nedostatak osnovan grad ne isključuje nužno vikinšku aktivnost kao redovitu dugu udaljenost trgovci. Ono što je važno je da ako mjesto pokazuje dokaze o proizvodnji viška materijala za trgovinu ili raširenu eksploataciju stranih artefakata, da budu uključeni u pokazati količinu i učestalost prijenosa navedene robe na širokom području. Samo jer stalno stanovništvo grada nije doseglo neki unaprijed određeni broj je nema razloga isključiti ideju da su trgovci redovito posjećivali ta mjesta kao primarna sredstva za potporu nakon prikupljanja svoje robe. Uz ovaj koncept je vezan pojam da u izračun se uključuju samo oni čije je primarno zaposlenje bilo trgovac. Trgovina u Skandinaviji ne bi trebala biti ograničena na trgovce koji rade stalno. Manji agenti, na primjer, kao male farme i poljoprivrednici s viškom ili zanatskom robom, također su bili uključeni.

---

⁴³ Hall, R. (1986). "The Vikings as Town-Dwellers," *History Today* 36, str. 29.

⁴⁴ Bentley, H. J. (1993). *Old World Encounters* (NY: Oxford University Press, 1993), 69.

Osim toga, samo zato što je tržište sezonsko ne znači da prikupljeni podaci s te stranice nije koristan. Za proizvodnju mnogih predmeta bogatstva potrebno je vrijeme kojima bi se trgovalo, kao što su koštani češljevi ili klizaljke, ogrlice od jantara, stakla ili metala, i materijale od željeza kao što su oružje i alati, posebno ako majstor izrađuje. Ovi predmeti zahtijevaju određenu vještinu u izradi. Također, suvremeni izvještaji o trgovačkim putovanjima kao što je Othereovo putovanje u Hedeby,⁴⁵ koje se može izračunati na pet tjedana u jednom smjeru s dobrim vjetrovima, oduzimalo je mnogo vremena.

Stoga je posjećivanje trgovačkog mjesta jednom godišnje (ili dva puta ako računate povratno putovanje) onoliko redoviti koliko možete biti kada uzmete u obzir vrijeme potrebno za stjecanje materijale, preraditi ih u nešto vrjednije, a zatim ih također transportirati.

Naposljetku, moderno je shvaćanje da trgovina mora biti kontinuirana kako bi bila značajan. Kao znanstvenici, moramo prilagoditi naše razmišljanje kako bismo uključili ograničenja svijet u kojem su živjeli Nordi. Ako je farma ostala bez zaliha usred zime, kao što su hrana, koža, krzno ili slično, ne bi imalo svrhe ići ih kupiti negdje jer ih drugi nisu mogli lako nadopuniti i putovanje bi bilo pretjerano opasno. Osim toga, ako je farmi bilo potrebno 50 funti robe za opskrbu dovoljno za cijelu godinu, količina robe potrebna za pokretanje farme ostala bi jednaka isto bez obzira na broj odlazaka na tržište. Zapravo kupnjom na veliko i dalje jedno putovanje, farma je vjerojatno uštedjela novac na dogovoru i definitivno uštedjela radne sate koje je bolje potrošiti na brigu o poljima. Njihova štedljivost i vještine upravljanja vremenom ne bi trebale izuzeti ih od uključivanja u ekonomsku studiju.

VIKINŠKI GLOBALNI I DIPLOMATSKI UTICAJ

3.1. Merkantilna taktika Vikinga

Skandinavski odnosi s Europom trebali su se promijeniti. Dolazak Vikinga postao bi sinonim za napad i pljačku. Puno teorije o ovoj promjeni mogu se zamisliti, ali jedno je sigurno, bila to odmazda za zadiranje kršćanstva, ograničenje iz trgovačkih krugova zbog recesije, odnosno

---

⁴⁵ Bately, J. (1980). *The Old English Orosius*, (London: Oxford University Press), Book I, Chapter I.

jednostavno spoznaja da su mnoga mjesta koja su posjetili u svojim trgovačkim pothvatima bili vrlo bogati i vrlo slabo branjeni (posebno u Engleskoj i Irskoj).

Vikinzi su sada tražili robu sjeverozapadne Europe kao plijen dodatak trgovini. Ironično, međutim, ekonomski potencijal proizvodnje i trgovine još uvijek bio ključni motivator u vikinškom svijetu. Da bi se shvatilo kako pljačka i trgovina su bili dio iste funkcije u skandinavskoj praksi, "posao" treba istražiti taktiku ovih pojedinaca.

Othereovo putovanje kako je zabilježeno u *The Old English Orosius* izvrstan je primjer kako su Vikinzi djelovali. U njemu Othere izvještava da je jedno vrijeme plovio sjeverno od svoje domovine, čiji je bio najsjeverniji stanovnik, tri dana. Ova udaljenost je bila onolika koliko su lovci na kitove ikad prešli. Odavde je plovio još dvanaest dana, ne uključujući vrijeme koje mu je bilo potrebno da čeka točne vjetrove, uglavnom zbog pronalaženje više "konja-kitova" (morževa) zbog novca koji je mogao zaraditi od njihovih zuba i skriva se. Navodi, međutim, da su ovakvi načini lova izuzetno opasni sa veoma malim dobitcima. Glavni su mu prihodi dolazili od egzaktiranja danka od Finaca koji se sastojao od životinjskih koža, kostiju i perja. Ovaj danak bilo je uređen tako da je svatko plaćao prema svom bogatstvu, a najbogatiji su plaćali kože od petnaest kuna, pet sobova i jednog medvjeda, četrdeset bušela perja, medvjeda ili kirtle od vidrine kože i dva brodska užeta od kitove i tuljanove kože. Zatim je postavljeno u opisu koliko je vremena trebalo da se stigne do trgovačkih stanica u Kaupangu, zaustavljajući se svake noći na obali, a odatle, do Hedeby.⁴⁶

U ovom opisu Othere, niti jednom se ne spominje kako su mu Finci došli platiti danak, ali također nikada ne spominje iskazivanje bilo kakvog neprijateljstva prema njima. Drugo implicira da je njegovo putovanje u Kaupang bila redovita pojava pa se stoga čini da su Othere i njegov je narod vladao Fincima u relativnom miru. Finci nikada nisu bili izravno pod vladavine Otherea, iako je i to više implicirano nego navedeno, ali od njih se zahtijevalo platiti Othereu njegov dug. Vjerojatno su Finci imali koristi od ovog aranžmana zaštite i trgovine. Moguće motive za ovo plaćanje danka sugerira slična situacija u "Egilovoj sagi". Jednom godišnje Thorolf je odlazio u Finsku kako bi skupljao svoj danak i trgovao s njegovim stanovnicima. Ovom prilikom čelnik Kvena pleme u Finskoj, zatražilo je da im Thorolf priskoči u pomoć i zaustavi susjeda grupu, Karele, od napada na njihovu zemlju.⁴⁷

---

⁴⁶ The Old English Orosius, Book I, Chapter I.

⁴⁷ "Egil's Saga," from *The Sagas of Icelanders*, ed. Ornlouf Thorsson, (New York: Viking Penguin, 2000), ch. 14.

Drugi su zatim te poreze uzimali kao trgovinu na tridesetodnevnom putovanju do Kaupanga. Odavde je uzeo ostatak svoje robe (ili možda ostala dobra koja je stekao u zamjeni u Kaupangu) na Hedeby. Sve ovo putovanju, Othere je imenovao različite skupine ljudi s kojima je stupio u kontakt.⁴⁸

Vjerojatno bi, budući da je bio u trgovačkom bijegu, obavio neki posao put. Njegovo korištenje danka kao glavnog dijela njegove trgovačke robe vrlo je važno. Za Otherea, ubiranje danka bilo je sredstvo pribavljanja materijala za prijevoz raznog tržišta koja treba prodati za veću zaradu. Bez obzira je li došlo do njegovog pojavljivanja na dvoru kralja Alfreda krajem 9. stoljeća iz njegovih postupaka kao trgovca ili pljačkaša ne može se lako utvrditi. Deveto stoljeće bilo je vrijeme povećanog sukoba Engleza s pljačkašima i na temelju izvješća iz Saint Rimberta, koja pokazuju kako se trgovci pridružuju pljačkašima u napadu na pobunjeni pritok, Cori,⁴⁹ njegova je prisutnost ondje pomalo dvojbeno. Drugi Vikinzi su se ponašali na ovaj način. Egil Skallagrimsson i njegov brat Thorolf otišli su na proljetni napad i nakon osvajanja velike količine plijena sklopili su dvotjedno primirje prije nego što se vrate pljački.⁵⁰

Okljevajući između razmjena i pljačka bila je tipična strategija za mnoge Vikinge. Međutim, Othereov prethodni aktivnosti kao trgovca i činjenica da se kralj Alfred spominje kao njegov gospodar, bez obzira na to predrasude pisca, značile bi da je on trenutno bio nordijski trgovac Engleske. Najvjerojatnije je Othere bio trgovac po zanimanju koji je došao u Englesku po posao i možda je bio uključen, ali i ne mora, u neku piratsku aktivnost usput.

Vjerojatno najuspješniji primjer ove metode kontrole proizvodnju zemlje, ili barem osiguravanje da dobiju dio njezine proizvodnje, pripada Rusu i njihovim raznim pritokama duž ruskog riječnog sustava.⁵¹ Prije početka bilježenja vremena na način iz godine u godinu, što počinje 859. godine, ruska Primarna kronika navodi da je sedam rasa i 14 plemena bilo pod poreznim uvjetima sa Rusima, za koje se sada smatra da su bili Vikinzi.⁵²

Godine 859., Varjazi (drugi naziv za Vikinge) nametnuo je daljnji danak Slavenima, Merijanima i Vesima. Nakon što su ti pritoci ustali i istjerali Varjage iz svojih zemlje, kasnije su shvatili da

---

⁴⁸ The Old English Orosius, Book 1, Chapter 1.

⁴⁹ Anskar: the Apostle of the North, 801-865, Chapter XXX.

⁵⁰ "Egil's Saga," ch. 46.

⁵¹ Davidson, H. R. E. (1976). The Viking road to Byzantium. (London: George Allen and Unwin Ltd.) and Byzantium and Islam in Scandinavia: Acts of a Symposium at Uppsala University, June 15-16, 1996, ed. Elisabeth Piltz, (Jonsered: Paul Astroms Forlag, 1998).

⁵² Cross S. H. i Sherbowitz-Wetzor, O. (1953). (Cambridge, The Medieval Academy of America), Column 11.

nemaju reda među sobom i zatražili su od Rusa da vratiti i vladati svojom bogatom zemljom.⁵³ Više je nego vjerojatno da je autor napisao ovaj odlomak kako bi pružio detaljniji ishod od podjarmljivanja protiv njihove volje trenutnoj vladajućoj obitelji. U cijeloj stvarnosti, vjerojatnije objašnjenje je da je nakon što su Varjazi istjerani, vratili se i ponovno im se nametnula plemena nakon čega više nikada nisu bila svrgnuta. Međutim, ljetopisac je bio u pravu kada je ustvrdio da je njihova zemlja bila bogata, ali možda ne u smislu kovanog novca. Thomas S. Noonan primjećuje da su Engleska, Francuska i zemlje Skandinavije bile bogatije od Rusa.⁵⁴

Ovaj argument se temelji na uvjetima novčanog novca, iako, i dok Skandinavci možda su tražili islamsko srebro niz ruske rijeke kako bi pronašli njegov izvor, ono je sirovina koja bi ih mogla obogatiti. Kasniji odlomci otkrivaju preferirani status trgovanja koji je Bizantsko Carstvo prepustilo Nordijcima da nose svoju robu niz rijeku sustav i u mediteranski svijet.⁵⁵

Važno je napomenuti da pritoke pružao je obilan izvor dobara i materijala koje su Skandinavci prenosili rijeke za veću zaradu na tržištima Bizantskog Carstva. Još jednom, nametanje danka raznim plemenima bilo je jednostavno sredstvo za nabavu dragocjenosti materijali koji se koriste za stjecanje većeg bogatstva kroz trgovinu. Ova situacija ne bi nužno bila loša ni za pritoke. Ako je neka druga sila zaprijetila ili napala grupu, porez kolekcionar/lord bi izgubio svoj profit. Stoga je morao zaštititi regiju da bi održao njegov izvor materijala. Osim toga, John Sheehan je pokazao da je pokorio Irce zapravo profitirao od nordijske vladavine u kojoj je završio veći dio srebra iz irskog vikinškog doba Irske ruke zahvaljujući nordijskim pljačkašima sa sjedištem u Dublinu koji kupuju predmete od irskih obrtnika nakon što su se Nordijci uspostavili kao vladari.⁵⁶ Nadalje, kako se navodi u *Russian Primary Chronicle*, kad su vikinški vladari krenuli u pljačkaške pohode, oni pozvali svoje tributare da dođu po udio u dobiti.⁵⁷

Međutim, kao što je bilo prethodno prikazano s početnim protjerivanjem Varjaga i pobunom na Cori, pritoke nisu uvijek gledale na ovaj način.

Drugi važan aspekt vikinške poslovne oštroumnosti je njihovo stajalište o gradovima i trgovcima. Saint Rimbert još jednom otkriva pojedinosti u tom pogledu govoreći o aktivnostima kralja

---

⁵³ The Russian Primary Chronicle, years 860-862.

⁵⁴ Noonan, T. S. (1986). "Why the Vikings First Came to Russia," *Jahrbucher Fur Geschichte Osteuropas* 34, no. 3, str. 346.

⁵⁵ The Russian Primary Chronicle, years 904-907, 912, and 945.

⁵⁶ Sheehan, J. (1998). "Early Viking Age Silver Hoards from Ireland and their Scandinavian Elements," *Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age*, (Blackrock: Four Courts Press), str. 173.

⁵⁷ The Russian Primary Chronicle, years 880-882.

Anoundusa iz Švedske. Nakon što je ponovno zadobio svoje kraljevstvo, Anoundus je ponudio Dancima grad Birku za njihovu pomoć jer, "... je sadržavao mnoge bogate trgovci te veliku količinu robe i novca."⁵⁸

Svojim djelovanjem Anoundus otkriva da su čak i gradovi bili prenosiva roba. Također pomaže u osvjetljavanju ranijih pljački Rerica 808. godine od strane danskog kralja Godofrida. Kasnije je tvrdio da Karlo Veliki se samo osvetio Obodritima za zadobivene ozljede kojima je Godofrid uništio trgovačko mjesto i preselio sve trgovce u Hedeby. Kraljevski franački anali tvrde da je kralj imao dodatni motiv, međutim. Oni tvrde da je Godofrid preuzeo trgovce zbog iznos carina koje je grad plaćao zbog svoje istaknute trgovine i da je ovaj, trgovci i porezi, bili bi od velike prednosti za njegovo kraljevstvo.⁵⁹ Godofrid je uništio grad kako bi eliminirao svoju konkurenciju, ali je preselio trgovce kao robu u svoj grad tako da bi mogao profitirati od njihova rada. Vjerojatno bi njegovi ljudi za taj čin mogli ga ubiti dvije godine kasnije i sklopiti ugovor s Karlom Velikim. Unatrag, Godofrid je čak bio spreman riskirati rat s velikom silom. To je očito da je znao za snagu carstva (i njihovu ratobornu prirodu) iz brojnih prethodnih diplomatskih kontakata između Danaca i Karla Velikog i prije njegovog vremena. To odražava razinu važnosti koju je Godofrid pridavao trgovcima, ali i dužinu koju je bio spreman prijeći kako bi kontrolirao trgovinu s Baltika na more carstva i dužnosti koje su oni stvorili.⁶⁰

U tom svjetlu, nametanje danka može se promatrati kao metoda stjecanja materijala za trgovinu i proizvodnju.

3.2 Unajmljivanje plaćenika

Ne može se zanemariti naglasak koji su Vikinzi stavljali na stečeno bogatstvo samom silom. Kronike i anali srednjovjekovne Europe prepuni su vikinških pohoda provedeno radi pljačke. Ovim su prepadima pridodani očiti političke otivacije za visokorangirane plemiće, poglavice i kraljeve. Za ostatak Vikinga, međutim, sudjelovanje u pohodima bilo je pitanje zaposlenja i mogućnosti. Na taj je način pojedinac dobio priliku poboljšati ne samo svoj životni standard, već

---

⁵⁸ Anskar: the Apostle of the North, 801-865, Chapter XIX.

⁵⁹ "Royal Frankish Annals," year 808.

⁶⁰ Scholz, W. B. (1970). Carolingian Chronicles (Ann Arbor: University of Michigan Press), str. 10.

i steći slavu i bogatstvo, potrebno u skandinavskom svijetu za povećanje njegovog društvenog položaja.

Postojale su dvije odvojene razine koje su djelovale u pogledu koncepta Vikinga kao plaćenici, doduše. Muškarci niskog statusa postojali su na prvoj razini. Ovi muškarci mogu su posjedovali zemlju. Sigurno je pretpostaviti da im je nedostajao i brod zbog njegove visine trošak izgradnje, rada i održavanja. S tim ljudima, racija je bila izrazito izražena ekonomska prilika osmišljena da zarade novac ili vrijednu robu u zamjenu za prolijevenu krv. Borili su se za za neku vrstu plaće. Druga razina, međutim, sadržavao je muškarce koji su bili nižeg plemićkog statusa.

Više je nego vjerojatno da su ti ljudi posjedovali zemlju i mogli su dobiti brod za korištenje ako ih nisu u potpunosti posjedovali.

Motive manjih plemića je više teško odvojiti. Budući da su imali pristup brodovima i potencijalno mogli podizati ljude bore se za njih, oni su bili poslodavci. U tom su obliku njihovi motivi bili želja za povećanjem osobno bogatstvo i status. Borili su se za osobnu korist. Međutim, izvori pokazuju, kao što će se odmah pokazati, da su ti ljudi također unajmili sebe i svoje posade moćnijim plemićima u zamjenu za neki oblik plaćanja. Ovaj aspekt ukazuje da je racija i za njih bila posao. Iako su se skupili ljudi sami, usluge nižih plemića, pa prema tome i služba muškaraca i njihovi brodovi, bili su dostupni za iznajmljivanje. Niži plemići bili su izvođači srednjovjekovnog svijeta, gomilajući radnike za sebe koje bi mogli iznajmiti većim silama. Ovi ljudi ne predstavljaju samo ekonomski most između gornjih i nižih razreda, nego i veći motivaciju. S jedne strane, bili su zaposleni od strane drugih da sudjeluju u pohodima poput "običnih" Vikinga. To bi odražavalo njihovu želja za osobnim bogatstvom. S druge strane, ako je njihova svrha bila politička, recimo osvajanje teritorija, njihovi motivi spadaju u motive kraljeva i većeg plemstva. Očito je, međutim, da diljem Europe ruska kraljevstva i Bizantsko Carstvo, Skandinavci, bili su veliki ili mali po statusu, te traženi zbog svojih vještina vojnika.

3.3. Vikinzi i Bizantsko carstvo

Vjerojatno najplodniji poslodavac vikinških ratnika bilo je Bizantsko carstvo. Godine 912., bizantski izaslanik obratio se Olegu, knezu Rusa, kako bi ratificirali spomenuti ugovor koji su njih

dvojica predložili godinu dana prije.⁶¹ Unutar njega, ugovor je zacrtao nasljedna prava za, “Ruse koji se profesionalno bave ratom pod naredbom kršćanskog cara.” Vjerojatno su bili Vikinzi radeći za Bizantsko Carstvo neko vrijeme budući da se ukazala potreba za utvrđivanjem što se dogodilo s imovinom mrtvog Vikinga nakon njegove smrti tijekom vojne službe s Carstvom.

Sigurno je dakle pretpostaviti, da u nekom trenutku između vremena prvih književnih dokaza o kontaktu između Rusa i Bizantskog Carstva, 839. godine u Analima St. Bertin, i vrijeme ugovora, da su Vikinzi počeli raditi u Bizantinskoj vojsci. Varjaška straža, kako je postala poznata, zaslužit će takvo poštovanje dodijeljenog položaja osobnog tjelohranitelja caru.⁶² Komentari u sagama glede ulaska muškaraca u gardu ukazuju na to da je svoje članove primarno povlačila iz kandinavskih zemalja. U “Sagi o Grettiru Snažnom” stoji: “Obojica su tražili da se pridruže varjaška garda i bili su dobrodošli kad se znalo da su iz Norveške.”⁶³ Logan se slaže s ovim nalazom.⁶⁴ Kasnije, nakon obnove ugovora s Igorom, Olegovim sinom, Bizantsko Carstvo dodao je odredbu da, “Ako naša vlada bude željela od vas vojnu pomoć za korištenje protiv naših protivnika, oni će komunicirati s vašim Velikim princom, i on će poslat nam onoliko vojnika koliko nam je potrebno. Iz ove činjenice druge zemlje će naučiti kakvo prijateljstvo gaje Grci i Rusi jedni prema drugima.”⁶⁵

Bazilije II se očito obratio ovoj odredbi 989. godine kada se suočio s unutarnjim pobunama koje je vodio Barda Foka, glavni carev suparnik. Poslao je kneza Vladimir od Rusije i šest tisuća naoružanih vojnika njemu u pomoć. Mnogi ljudi koji su ostali iz ove kampanje ostali su nastavili s Bazilijem i dodatno povećali redove varjaške garde.

Iako su mnogi događaji očito preuveličani, "Saga o kralju Harald", predstavlja dobar primjer, ili barem najuspješniji, prilike za pobjedu slava i bogatstvo koji su bili dostupni niz rijeke Rusa.⁶⁶ Bježeći spašavajući svoj život iz Norveške Harald je otplovio na dvor kralja Jaroslava u Novgorod. Harald je zaslužio položaj zapovjednika unutar njega Jaroslavljeve snage. Nakon što je povećao svoj ugled vođe i borca u ruskom teritoriju, Harald je otputovao u Carigrad, odmah se pridružio varjaškoj gardi, i ubrzo postao njihov vođa. Sigfus Blondal je pretpostavio da iako osnovna stopa

---

⁶¹ Russian Primary Chronicle, year 912.

⁶² Magnusson, M. and Palsson, H. (1966). King Harald's Saga: Harald Hardradi of Norway (NY: Penguin Books), str. 48.

⁶³ “The Saga of Grettir the Strong,” ch. 86.

⁶⁴ Logan, The Vikings in History, str. 196.

⁶⁵ Russian Primary Chronicle, year str. 945.

⁶⁶ Sturluson, Heimskringla, S. (1966). King Harald's Saga, trans. Magnus Magnusson and Hermann Palsson (NY: Penguin Books).

plaća za bizantske carske snage je iznosila od dvanaest do osamnaest numizmata mjesečno, vjerojatna plaća Varjaga nakon što su postali zasebna vojna jedinica bila je plaća od Grand Hetairia, oko četrdeset numizmata mjesečno.⁶⁷ Uz ovu plaću, vojnici su dobili dio plijena.

3.4. Politika i društvo Vikinga

Osim mogućnosti da se poboljša radom, postojali su i mnogi drugi čimbenici pojačana vikinška ekspanzija. Na primjer, prethodni odjeljak istraživao je raciju kao funkcija pojedinca i individualnog dobitka, ali se ipak suzdržao od proučavanja politički i društveni motivi koji stoje iza tih napada. Između to dvoje postoji sinergija koji ovjekovječuje njihov odnos. Međutim, postoje i drugi jednako važni politički i društveni motivi unutar Skandinavije koji su rezultirali povećanjem ekspanzije tijekom vikinškog doba. Konsolidacija moći unutar Skandinavije, obično počinjena od strane taktika "pridruži se ili umri" i u sprezi s vjerskim obraćenjem, imala je i politički i društveni prizvuk. Nadalje, društveni običaji kao što su odmetništvo, poligamija i prava nasljeđivanja povećala su broj Skandinavaca koji su ili birali ili bili prisiljeni napustiti svoje domovine i započeti novi život u inozemstvu.

Neizbrisiv trag koji su Vikinzi ostavili u zapadnoj Europi je dosljedan i vječitim pljačkaškim napadima, pa je s ovom djelatnošću studija o političkim čimbenicima Vikinga ekspanzija mora početi. Jedna od primarnih funkcija napada je omogućiti vanjsko političko osvajanje. Ova vrsta ekspanzije događa se kada skandinavski vođe napadnu strane zemlje kako bi povećali vlastitu političku moć. Iako se ovo može činiti vrlo sličnim prikaz "običnog" Vikinga koji sudjeluje u pohodu kako bi povećao svoj položaj u društvu i stvoriti lakši život za sebe, postoji važna razlika između to dvoje zahtijeva zasebno proučavanje. Iako napad može vladaru donijeti veliko bogatstvo i slavu, kao i za pojedinačnog Vikinga, njegovi postupci su "politički subjekt" i stoga također utječu na upravljanje osvojenim područjem, sve stanovnike unutar njega, njegov zakon, poreze, harače i što je najvažnije, odnose s drugim političkim subjektima. Ova vrsta radi se bavi stvaranjem kraljeva i kraljevstava. Točnije, postoje tri podnaslova pod vanjskim napadima koji se mogu identificirati, svaki zaseban politički motiv za širenje.

---

⁶⁷ Sigfus Blondal, *The Varangians of Byzantium* (Cambridge: Cambridge University Press, 1978), 25-28.

Prvi uključuje napade koji se provode isključivo kako bi se stekla moć u inozemstvu. Ta moć je proizašla iz gomilanja zemlje koja bi zauzvrat osigurala prihod od poreza, prihod od trgovine, te ljudstvo za daljnje osvajanje. To su ratna djela i osvajanje osmišljeno da istragne političku moć iz ruku drugoga i čvrsto je uhvati u vlastita njedra. Konačni cilj osvajanja je potpuno nadvladati, pa ga razlikuje se od drugog političkog motiva jer nasilno zauzimanje teritorija rezultira samo hirovito prihvaćanje i nestalnu toleranciju a ne vrhovnu moć. Potvrđujući ovo su invazije na Rusiju, Irsku i Englesku.

Pokušaji skandinavskih vladara da se umetnu u postojeću moć struktura stranih zemalja odnosi se na drugi podnaslov. Od tri, drugi podnaslov je najopasniji zbog dualnosti svojstveno proučavanju motive vladara. Političke ambicije vladara odražavaju njegove osobne ambicije i obratno. Dok osobna korist komentira individualni motivi počinitelja, političke posljedice njihovih postupaka su daleko više važne da bi se zanemarilo. Zanimljivo je da su taktike korištene za postizanje ovog rezultata podsjećale na akcije osvajanja, prvi podnaslov. Mnogi bi vladari harali u inozemstvo a zatim, shvativši da njihov protivnik ne može smoci snage da se fizički ukloni njih, oni bi zauzeli područje i time prisilili postojećeg vladara da prizna dio svoje zemlje osvajaču i poželjati mu dobrodošlicu u svoju službu.

Posljednje, ali ne i najmanje važno, je pljačkanje inozemstva radi unutarnje koristi. Ovi su napadi počinjeni na strane zemlje kako bi se financirale unutarnje revolucije unutar Skandinavije. Mnogi budući kraljevi organizirali su i provodili napade izvan granica Skandinavije kako bi financirali državne udare koji bi ih postavili na vlast kod kuće. Drugi su koristili opljačkano bogatstvo kako bi sponzorirali pokušaje konsolidacije susjednih teritorija pod svojim vlasti, povećavajući tako moć svog kraljevstva.

Prva kategorija, ona napada radi stjecanja političke kontrole i moći, je lako najprepoznatljivija kroz povijest. Iako se vodi rasprava nastojeći utvrditi datum skandinavskog prodora u Rusiju,⁶⁸ bez sumnje postoji konačna svrha vikinške ekspanzije u ovu zemlju. Nakon prepoznavanja potencijalnog bogatstva koje se nalazi unutar njezinih granica, i nastavivši trgovački kontakt s regijom, ruski su prinčevi osvojili zaraćena plemena sjeverne predruske država. Prema ruskoj primarnoj kronici, nakon Varjaza su se nametnuli plemenima. Plemena su se pobunila i oni su bili po kratkom postupku otjeran. Međutim, uvidjevši da nemaju reda bez jake vođa, plemena su tražila

---

⁶⁸ Noonan, S. T. (1986). "Why the Vikings First Came to Russia," *Jahrbucher Fur Geschichte Osteuropas* 34, no. 3, st. 321-348.

od varjaških Rusa da se vrate u zemlju i upravljaju njima. Plemena, Čudi, Slaveni, Krivičani i Vesi, tada biraju tri brata koja su došli sa svim svojim rođacima da vladaju u tri odvojena područja. Najstariji od njih, Rurik je nadživio svoju braću i sestre i mirno preuzeo kontrolu nad područjima svoga brata. Realno gledano, izvještaj uljepšava proces prikazujući miran prijenos moći umjesto onoga što je vjerojatnije, a to da je bilo nasilno osvajanje. Da su plemena “zamolili” stranu skupinu da preuzme i da su oni “izabrali” svoje vladare postalo bi apsurdan pojam. Vjerojatno je točnije pretpostaviti da su Rurik i njegova braća to shvatili te su mogli silom svladati domoroce pa su okupili veliku skupinu ljudi i učinili samo to.⁶⁹

Nakon što su pokorili područje, braća su potom dovela ostatak svoje rodbine te se s njima nastaniti. Kada su Rurikova braća umrla, on je preuzeo kontrolu nad svom trojicom teritoriji. A pobuna se ne mora dogoditi u provincijama njegova brata nakon njihove smrti, osobito ako je Rurikova vojna nazočnost bila je jaka kao što je implicirano spominjanjem svih njegovih rođaka koji su se pridružili njega kao i nastavak plaćanja srebra svake godine Varjazima iz raznih plemena u cilju očuvanja mira.

Ono što slijedi u biti je tekući komentar o tome kako Oleg, koji se sam predstavlja kao Rurikov sin, ali za kojeg kronika kaže da je bio jedan od njegove rodbine, kontrolirao je kraljevstvo koje je naslijedio. Odavde Oleg nastavlja pokoravati druga plemena u tom području, čime ih je doveo pod svoju vlast.⁷⁰

Prvo, uništio je svoj jedini potencijal Skandinavске suparnike u Kijevu. Potom je osvojio Derevljane, Severjane, Poljane, i Radimičane dok su ratovali protiv Uličana i Tiverčana. Ovdje je važno napomenuti da je Rurik vjerojatno upotrebom sile uspostavio kraljevstvo za sebe u stranoj zemlji, iz koje bi se potom moglo prenijeti s koljena na koljeno među svojom rodbinom. Oleg je potom nastavio Rurikovo naslijeđe nadvladavši daljnja plemena i izvršivši svoju vlast nad njima. Iako bi prihvatiti više slavenskih imena i običaja, Rurikovi potomci vladali su sjevernom rijekom sustav Rusije do 1271. godine.

Pretpostavlja se budući da gore navedeni arheološki dokazi ukazuju da se trgovačka aktivnost odvijala negdje prije vojne aktivnosti, imali su trgovački kontakti isto je zvrno donio vijesti o bogatstvu ove zemlje. Najvjerojatnije je da na čuvši ovu vijest, Rurik i njegova braća ga pokorili i postavili temelje za Rusko kraljevstvo. Dakle, iako je preliminarni kontakt bio merkantilni, koji

---

⁶⁹ Cross, S., (1953). Russian Primary Chronicle (Cambridge: The Medieval Academy of America), str. 3-50.

⁷⁰ Russian Primary Chronicle, years 880-885.

je po sama po sebi olakšala ekspanziju, daljnji dizajni na ovom području proizašli su iz želje za političkim osvajanjem što je rezultiralo povećanjem veličine i brzine širenja. Međutim, ovaj događaj nije bio izolirani slučaj. Najupečatljiviji podsjetnik na zapadne oči skandinavskog političkog osvajanja dogodile su se u Engleskoj. Politička klima u Engleskoj bila je, u najboljem slučaju, burna. Razna kraljevstva neprestano su se borila za dominaciju u cijeloj zemlji. Manjkalo je nedostatak vodstva i jedinstva slobodnih pljačkaša na njegovoj obali. Iako su vikinške flote počele harati Engleskom kasnog osmog stoljeća, tek 851. godine po Kristu odlučili su tamo prezimiti. Od 865., neprekidni napadi izazvali su dovoljno nereda te su omogućili trajnu silu okupacije da bi na kraju osvojili cijelu Englesku, bar Wessex do 870. godine. To je označilo uspostava Danelawa, teritorija pod pretežno skandinavskom kontrolom čija je granica išla iz eđu Temze i rijeke Tees (od ulice Watling u ondon u Škotsku). Međutim, za većinu je to bilo razdoblje kolonizacije. Dok su pojedinačni osvajači podijelili svu zemlju koju su mogli zauzeti, gomilu potencijalnih raljeva, skandinavci, englezi i irsci, borili su se za kontrolu nad raznim kraljevstvima unutar Danelawa. Jedan od njih koji se najviše pamti bio je Eirik Bloodaxe, svrgnuti kralj Norveške.

Razdoblje koje je uslijedilo spostava Danelawa bi također bila uznemirena nedostatkom jedinstva, međutim ovo vrijeme je bilo na strani Vikinga. Kao takav, do 955. godine naše ere ovaj istraživački kolonijal pothvat je završio tako što je domaće stanovništvo apsorbiralo osvajače i ponovnim osvajanjem zemlje unutar Danelawa od Alfredovih potomaka, ponajviše Aethelstana. Za prvi put je engleski kralj vladao ujedinenom Engleskom.

Usljedilo je razdoblje relativnog mira sve do 980. godine poslije Krista kada je došlo do organiziranijeg Skandinavske države koja se pojavila nakon što je Harald Bluetooth obnovio dansku dominaciju nad Norveškom.⁷¹

Sljedeće trideset i tri godine bile su noćna mora za engleskog kralja Ethelreda, koji je više puta plaćao tisuće funti srebra Danegeldu Vikinškom osvajaču. Početni napadi bili su malih razmjera, najvjerojatnije slobodni pothvati, ali on je otvorio put drugim, ambicioznijim vikinškim vođama. Najznačajniji od njih predvodnici engleske povijesti bio je Haraldov nasljednik i danski kralj, Svein Forkbeard.

Prepoznajući da je Engleska zrela za preuzimanje, Svein i Olaf Tryggvason, koji je kasnije postao norveški kralj, zajedno su harali ranih 990-ih. Iako Olaf se na kraju krstio i složio se da više nikada

---

⁷¹ Savage, The Anglo-Saxon Chronicle, 136.

neće napadati u Engleskoj, upotrijebio je novac koji je tijekom godina iznudio od Engleza za svoju dobru svrhu. Svein je, međutim, iskoristio svoj Danegeld da plati nastavak osvajanja Engleske. Godine 1002., Svein je primio dvadeset četiri tisuće funti srebra kao danak pod uvjetom da će prestati sa svojim zlim djelima, ali se vratio u pohode 1003. i 1004. godine. Godine 1006. Svein se vratio po još plijena. Godine 1007. Englezi su mu dali trideset tisuća funti srebra da prekine i odustane od svojih aktivnosti. Njegova se snaga ponovno vratila 1010. godine i do 1012. dobili su četrdeset osam tisuća funti srebra.

Na temelju ovog saznanja, najvjerojatnije je na obećanje pljačke i dobre plaće Svein organizirao veliku flotu kojom je mogao iznuditi srebro kao danak. Nakon što je primio enormnu svotu oti[ao], Svein je platio svojim ljudima njihov dug i zatim iskoristio svoj dio, koji bi bio znatan, kako bi financirao daljnje napade i započeo ciklus iznova. Magnusson također prepoznaje ovaj ciklus.⁷² Kako je engleski moral naglo padao, ti su napadi izazvali takav skepticizam u Aethelredovim sposobnostima i takvom strahu od moći osvajača da je 1013. godine narod Engleske prihvatio Sveina za svog kralja. Očito je da je Svein bio zainteresiran za stjecanje bogatstva svojom pljačkom ekspedicijom. Međutim, ono što je manje očito je svrha za koju je tražio tako pretjerane svote srebra. U održavanju ciklusa pljačke, kojim je on prikupio danak za financiranje daljnjih vojnih manevara, Svein otkriva svoje prave namjere, naime, on je kroz kontinuirani vojni postupak protiv oslabljenog i vojno inferiornog neprijatelja, mogao Engleze staviti pod svoju kontrolu. Ukoliko bi Sveina samo zanimalo ostvarivanje financijske dobiti od svojih napada, on nikada ne bi prihvatio titulu kralja.

U biti, prihvaćanjem stanovništva u svoju vlast spriječio je daljnje plaćanje danka ove vrsta. Danak plaćen Sveinu bio je hitni porez nametnut protiv prijetnje smrti, a ne porez koji je kralj redovito nametao svojim podanicima. Doduše, ipak bi zaraditi prihode od redovnih poreza koje je nametnuo svojim novim podanicima, ali bi se također zamario troškovima upravljanja i zaštite. Njegova spremnost da prihvati takvu odgovornost pokazuje njegovu želju za političkom moći. Kako Reuter navodi, časnio je “služio stvaranju i jačanju političkih odnosa, određivanju vojne i političke vlasti.”⁷³

Nažalost, Svein je sljedeće godine umro i iako je flota izabrala njegovog sina Cnuta kao kralja, Englezi su tiho poslali poruku Aethelredu da žele njegov povratak. Oni su svrgnuli Cnuta ovom

---

⁷² Magnusson, *Viking Expansion Westward*, str. 36.

⁷³ Reuter, “Plunder and Tribute,” str. 87.

prijevarom, ali je, posudivši znak od svog oca, iznudio dvadeset jednu tisuću funti srebra kao danak prije nego što je otišao. Zaradivši dovoljno novca da financira povratno putovanje 1015. godine, Cnut je ponovno osvojio krunu i vladao kao engleski kralj sve do svoje smrti 1035. godine. Kada je Cnutov stariji brat Harald umro 1019. godine naslijedio je i Dansku i tako nakratko povezo dvije zemlje.

Međutim, između vremena očeve i bratove smrti, Cnut kao i mnogi drugi Vikinzi kraljevske krvi, nije imali svoj teritorij. Muškarci su tražili njegovo pokroviteljstvo jer im je svojim djelovanjem jamčio pokušaj odlaska u inozemstvo i bogatstva, čime poboljšavaju vlastiti status. Laurence Larson je izjavio: "Kao princ bez zemlje Cnut je napao Englesku, oteo velika područja od domaće loze kraljeva, i sada posjedovao čitavo kraljevstvo."⁷⁴ Cnut je ispunio svoje težnje osvajanjem stranog carstvo. Dok je Svein izvršio invaziju tražeći proširenje svog već pozamašnog kraljevstva, Cnut je napao Englesku kako bi zahtijevao svoje nasljedstvo, koliko god slaba tvrdnja bila da je dominirao vlastitim kraljevstvom. Ovo, kao i ruski primjer, pokazuje da je političko osvajanje bilo glavni čimbenik u motivaciji Skandinavaca da odu u inozemstvo. Ne samo da su ta osvajanja donijela kraljevske planove stranim područjima, nego su također doveli sa sobom tisuće pojedinaca koji su radili na njihovom dovršenju dizajna.

Međutim, svi pokušaji osvajanja nisu bili uspješni. Zapravo, mnogi od njih nisu uspjeli. Vojni poraz spriječio je neke dok su proturječna izvješća zamaglila druge. Indikativno za ovaj sukob je bio kriv Eirik Bloodax. Iako je bio kralj Norveške Eirik Bloodax od 930. do 936, svrgnut zbog je okrutnog postupanja prema svojim podanicima i zbog ubojstva braće.⁷⁵

Sljedećih nekoliko godina Eirik je nestao iz pisanih zapisa. Sage pretpostavimo da je bio kralj skitnica, pljačkajući po Škotskoj i Engleskoj. On se sljedeći pojavio u Anglosaksonskoj kronici 948. godine kada je zbog njegovog pustošenja, narod Northumbrije prihvatio ga za svog kralja.⁷⁶ Čuvši za ovaj prebjeg, međutim, kralj Eadred je opustošio Northumbriju, prisilivši Northumbrije da se odreknu Eirika i zaklinju se na vjernost Eadredu. U roku od godinu dana, Northumbria je pala u ruke Olafa Cuaran, irskog Viking, koji je pokušavao uspostaviti svoju kontrolu nad tim područjem. Eirik ipak nije bio od onih koji bi tako lako odustao, te se 952. godine vratio u York, i

---

⁷⁴ Larson, L. (1910). "The Political Policies of Cnut as King of England," *The American Historical Review* 15, no. 4, str. 721.

⁷⁵ Sturluson, "The Saga of Harald Finehair," ch. 43.

⁷⁶ *The Anglo Saxon Chronicle*, trans. Garmonsway, G.N. (1965). (New York: Dutton), year 948, version 2.

tražio kraljevstvo York za sebe do 954. U to vrijeme Northumbrijanci su još jednom istjerali Eirika i on je poginuo u bitci koja je uslijedila.

Sve ovo izgleda prilično jednostavno, osim brzine događaja, na temelju prethodnog argumenta političkog osvajanja. Dvaput je Eirik silom osvojio kraljevstvo York za sebe. Međutim, postoje određene poteškoće u ovom tumačenju, zbog proturječnih izvješća u sagama. Prema "Sagi o Hakonu Dobrom", Eirik je pobjegao iz zemlje s onoliko ljudi koliko bi ga slijedilo, te otišao na Orkney skupiti još više ljudi, a zatim su krenuli u pohode u Škotsku.⁷⁷

Međutim, i "Saga o Hakonu Dobrom" i "Egilova saga" govori kako su Englezi i Kralj Aethelstan, nakon što je čuo za Eirikovo svrgavanje s prijestolja i oružani pristup, zadržao je Eirika Yorka za svog grofa.⁷⁸ Ovo je uvjerljivo ne samo zato što je Aethelstan poticao Eirikovog polubrata Hakona na zahtjev njihova oca te je stoga bio u dobrim odnosima s obitelji,⁷⁹ ali i zato što je Eirik sigurno trebao imati znatnu snagu uz sebe zbog svoje kraljevske loza. Nažalost, Snorrijev prikaz ne može biti točan jer je Aethelstan umro u 940. i stoga nije mogao ponuditi Eiriku grofovsku titulu 948. godine. Iako se ovo čini kako opovrgava raniju izjavu o vjerodostojnosti saga. U vrijeme kada su Snorri i drugi pisci saga počeli bilježiti skaldijske stihove, prihvaćanje vikinških poglavica u postojeće kršćanstvo političke hijerarhije bila je uobičajena. Pisци su znali da je Aethelstan angažirao stranaca da pomognu u obrani njegove zemlje i da je došlo do velikih političkih previranja unutar Danelaw tijekom ovog vremena. Znali su da jaka veza povezuje Eirika i Aethelstan. Također su znali da su u mnogim prethodnim prilikama kršćanskim vođama jesmo dodijeljene titularni položaji vikinškim osvajačima. Svi tragovi koje su imali bili su točni, ali u pokušaju da se pretpostavi Eirikova sudbina tijekom njegove dvanaestogodišnje književne odsutnosti, njihov posljednji preskok logike bio je netočan. Eirik je dvaput uspio osvojiti i pokoriti kraljevstvo njegov vlastiti, ali mogućnost da se od vikinških vođa traži da prihvate politički položaj unutar strane hijerarhije bio je vrlo stvaran. Iako je ranije pokazano da su njihove nekadašnje žrtve unajmile Vikinge, ovo rađeno je temeljem individualnog radnog odnosa. Veći plemići angažirali su manje plemiće koji su u pretvorbi unajmili "obične" ljude. Postoji još jedan faktor u ekspanziji Vikinga temeljen na napadu.

---

⁷⁷ Sturluson, S. (1964). "The Saga of Hakon the Good," *Heimskringla: History of the Kings of Norway*, trans. Lee M. Hollander (Austin: University of Texas Press), ch. 3

⁷⁸ Sturluson, "The Saga of Hakon the Good," ch. 3, and "Egil's Saga," ch. 60.

⁷⁹ Sturluson, "The Saga of Hakon the Good," ch. 1, and Sturluson, "The Saga of Harald Finehair, ch. 39.

Karolinška politika prepuštanja naslova i zemlje vikinškim vladarima započela je u 826. godine kada se bivši danski kralj Harald Klak, njegova supruga i mnogi njegovi sljedbenici pojavili na St Alban's u Mainzu i tražili utočište. Ljudevit je Haraldu dodijelio grofoviju Rustringen od koje je mogao napasti kako bi pokušao povratiti svoje prijestolje. Za Louisa je to bilo vrlo mudar i proračunat manevar. Stavljajući Harald a između problematičnih Danaca, koji su im zadavali nemale poteškoće, on je stvorio obrambenu zonu zaštite od potencijalnih osvajača. Kad bi se Harald u dogodio uspjeh u njegovim pothvatima, kralj Danske bit će Lujev vazal.

Sljedećih godina političke intrige Danske i identitet onih uključenih u njega postaje u najmanju ruku prilično težak. Međutim, tijekom tog vremena Karolinzi su počeli davati političku moć i plemićke titule onima kojima koji nisu bježali iz svog carstva. Kao što je ranije spomenuto, 841. godine *Annals of St. Bertin* opisuje dodjelu Walcherena i okolnih regija Harald u, nećaku Harald Klak, koji je harao duž frizijske obale.⁸⁰

Roricov uspon na vlast mnogo je manje kompliciran. Godine 850 on je skupio veliku vojsku ljudi i brodova koji su opustošili teritoriji duž Rajne i Waala rijeke.⁸¹ U analima stoji da pošto ga Lotar nije mogao silom ukloniti, Lotar primio Rorica u svoju službu i dodijelio mu Dorestad i druge grofovije na upravljanje. Roric će držati ovaj beneficij do 867. godine kada ga lokalno stanovništvo izbacuje. Međutim, on će vratiti ovu zemlju u ugovoru s Charlesom iz 870. godine i primiti Karlovu daljnju pohvalu za dobro obavljen posao 872. godine.

Deset godina kasnije, još jedan Viking će slijediti Roricovo vodstvo. Nakon pljačke Dorestad i okolnih zajednica, Viking Godafriid i njegovi ljudi su potražili utočište od nadolazeće vojske unutar lokalne utvrde. Karlo Debeli je napredovao prema njima, umjesto da se bori s Vikinzima, te je dodijelio Godafriidu zemlju i dužnosti koje je prethodno obnašao Roric.⁸²

Godafriid je uspio nasilno umetnuti sebe u Charlesovu političku hijerarhiju. Dokazi uvjerljivo upućuju na to da s od 841. do 882. godine kršćanski vladari imali naviku dopuštati i vođama Vikinga koji su bili previše brojni i jaki, da se imenuju na važne političke položaje.

---

⁸⁰ <http://php.iupui.edu/~kcutler/exiles.html>, "The Case for Two Haralds.", pristup 30.3.2024. godine

⁸¹ *Annals of St. Bertin*, year 850, and the *Annals of Fulda*, year 850.

⁸² *Annals of St. Bertin*, year 882, and the *Annals of Fulda*, year 882.

Međutim, nisu svi pokušaji toga bili plodonosni za osvajače. Neki pokušaji nisu uspjeli. Janet Nelson primjećuje da je 866. godine neodređena skupina Vikinga tražila zemlju u Frisia te su neuspješno primijenila ovu taktiku protiv Lothara.⁸³

Iako sve prethodne beneficije dodijeljene Vikinzima nisu uspjele, svaka iz različitih razloga, kršćanski vladari su ih i dalje bili spremni primiti u svoje redove jer nisu imali drugog izbora u to vrijeme. Harald od Walcherena i Roric i Godafrid su prisilili Karolinško Carstvo da im da beneficije unutar granica Carstva. Harald Klak je dobio Rustrigen zauzvrat za obranu zemlje od budućih napada i za montažu ofenzive protiv nadiruće Danske države. No, najozloglašeniји je bio spomenuti Rollo (Rolf) Ganger iz Normandije. Godine 911., Karlo Jednostavni zaustavio je posljednji značajan upad Vikinga u dolinu rijeke Seine. Međutim, nije ih uspio otjerati iz područja i otjera njihovu prisutnost sa svoje zemlje te je sklopio dogovor. Dovođenjem Rolla u svoju službu kao grof od Rouena, on je učinkovito okončao vikinški pohod na Seinu, ali što je još važnije iz moderne perspektive, započeo je političku dinastiju čiji potomci će osvojiti cijelu Englesku 1066. godine. Iako je Rollo ušao u Charlesovu službu, čime se dogovorio o zaposlenju, postao je odgovoran za upravljanje Normandijom, što je bio politički stavž. U ovom slučaju, Rollo je znao da Charles nema sredstava da ga ukloni. Stoga je Rollo oružjem stekao individualni prestiž i političku vlast. Rollovi motivi mogu se smatrati političkim jer bi on toga bio svjestan. Kršćanski su vladari činili takve beneficije poganskim pljačkašima koji su bili previše moćni da ih se fizički ukloni.

Napadi stranih zemalja često su financirali revolucije kod kuće. U cilju montaže ofanziva u cilju preuzimanja ili ponovnog zauzimanja prijestolje, vikinške vođe često su išli u pohode kako bi prikupiti sredstva, moć i prestiž neophodan za izvršenje državnog udara. Međutim, ovo područje jest izuzetno teško dokazati jer Vikinzi nikada nisu ostavili bilancu ili potvrdu o plaćanju knjiga koja govori kako se trošilo opljačkano bogatstvo i prisilni danak. Neke generalizacije mogu se ipak napraviti u kombinaciji s dostupnim povijesnim dokazima.

Prvi sukob o kojem je riječ tiče se uspona na vlast Haralda Finehaira. Prema njegovoj sagi o Heimskringli, Harald je naslijedio očevo kraljevstvo, koje je u to vrijeme bilo samo nekoliko pokrajina, u ranoj dobi od 10 godina od svog oca Halfdana Black.⁸⁴

---

⁸³ Nelson, J. L. (1991). *The Annals of St. Bertin*, vol. 1 of *Ninth Century Histories* (NY: Manchester University Press), str. 132.

⁸⁴ Sturluson, "The Saga of Harald Finehair," ch. 1.

Iako je datum kada je Harald započeo svoju vladavinu kao jedini vođa za Norvešku je bilo izuzetno teško opredijeliti. On se općenito slaže da je konsolidirao manja kraljevstva oko 880. godine. U odnosu na ovaj datum povećana je razina napada u Engleskoj i Irskoj počevši od kasnih 830-ih godina naše ere. Tijekom ovoga je vrijeme kad su oba područja počela osjećati masivan priljev vikinških osvajača. Do sredine devetog stoljeća, Vikinzi su osnovali Dublin u Irskoj i bili u kontrolu nad labavo organiziranim irskim kraljevstvom. Na temelju umjetničkih stilova arheološki nalazi, imena mjesta i vrste mačeva, većina znanstvenika vjeruje da su irski pohodi bili specifično norveške prirode.⁸⁵ Kako se približavalo deseto stoljeće, ovi nalazi su se drastično povećavali. U sprezi s tim je činjenica da veza između Dublina i Yorka, pretežno norveškog područja, počelo je napredovati u to vrijeme. Kao što Wamers pokazuje, "Širenje na zapad u Irskoj financiralo je norveški ujedinjenje," kroz vikinško doba. Situacija u Engleskoj nije bila ništa bolja. Tek su 851. godine napadi počeli ozbiljno da se događaju na temelju naglog porasta broja brodova koji su pristali na engleske obale. Za Englesku, od sredine do kasnog devetog stoljeća bilo je vrijeme vikinških napada, osvajanja i kolonizacije Skandinavskih osvajača uspostavljaju Danelaw u kasnim 870-im godinama. S vremenom Harald je zauzeo prijestolje, sustav pljačke u Engleskoj već je dugo postojao uspostavljena i velik dio bogatstva iz tih napada neizbježno bi se vratio u Norvešku.

Kasnija karijera Olafa Tryggvasona također snažno sugerira da je pljačkanje na dobitku sredstava za ujedinjenje doista je bilo moguće i vjerojatno. Haraldov pokušaj da ujedini Norvešku, na kraju nije uspjela i regija se podijelila na ponovno razdvojene frakcije. Olaf, kao i mnogi drugi, neprestano je pokušavao ponovno ujediniti zemlju, iako neuspješno do kraja vikinškog doba. Prema svojoj sagi, Olaf je proveo četiri godine (od 985.-988.) pljačkajući Englesku, Cumberland i Irsku.⁸⁶

Nakon kratke stanke, Olaf se vratio u Englesku 991. godine s tri broda. Ovo je prva godina da su Englezi platili danak Vikinzima i to u iznosu od deset tisuća funti srebra. Godine 994., međutim, Olaf je ponovno posjetio Englesku sa Sveinom i iznudio još šesnaest tisuća funti. U ovoj točki Aethelred je učinkovito razdvojio svoje neprijatelje sklapanjem sporazuma s Olafom. Dao je Olafu mnoge "kraljevske darove" u zamjenu za to što se Viking nikada nije vratio u Englesku. Prethodno

---

⁸⁵ Wamers, E. (1998). "Insular Finds in Viking Age Scandinavia and the State Formation of Norway," *Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age*, (Blackrock: Four Courts Press), str. 49.

⁸⁶ Sturluson, "The Saga of Olaf Tryggvason," chs. 29 and 30.

je to imao danski kralj Harald Plavi, dok je Sveinov otac pokorio Norvešku. Prema "Sagi o Olafu Tryggvasonu", Svein je svrgnuo svog oca i postao kralj Danske, ali je Norveška prihvatila vladavinu Hakona Sigurdsona. Sasvim je vjerojatno da je Aethelred znao da ako se Olafu pruži prilika da osvoji Norvešku i vratiti zemlju u krvnu lozu Haralda Finehaira, da bi on to učinio. Budući da je Svein još uvijek imao neke nacрте za Norvešku, na što ukazuju posljedična previranja iz raznih obećanja njegovih ljudi da će ga osvojiti u "Sagi o Olafu Tryggvasonu", Olafovom potencijalni rat za kraljevstvo bio bi ogromna glavobolja za Sveina. Pomažući Olafe, Aethelred se rješavao jedne napadačke sile dok je stvarala smetnju druga. Lund također sumnjiči Aethelreda da financijski podupire Olafovu tvrdnju. Već sljedeće godine, Olaf je otputovao u Norvešku i prisilio da se podredi njegovoj kontroli. Stoga je Olafov povratak i nasljeđivanje omogućeno njegovim začinjavanjem borbena snaga zbog racija koje je proveo u godinama prije njegova povratka kući nevjerojatne količine srebra koje su mu isplaćene kao danak koje je mogao upotrijebiti za daljnje financiranje svog uzroka, "kraljevskim darovima" kojima je Aethelred kupio svoj prestanak aktivnosti, i ugovor koji je ratificiran između njega i Aethelreda.

Očito je da je barem došlo do korištenja vanjskog napada za financiranje unutarnje revolucije u Norveškoj tijekom vikinškog doba. Međutim, okolnosti su postojale u Danskoj tijekom ranog devetog stoljeća koji navode na vjerovanje da je ova taktika počinjena tamo dobra. Na primjer, 854. godine, Anali Fulde navode, "Sjevernjaci, koji su dvadeset godina neprekidno surovo patili vatrom, klanjem i pljačkom ona mjesta na granicama Franačke republike koji su bili dostupni brodom, ... , vratili su svoju zemlju. Nakon početka građanskog rata između Horica, kralja Danaca, i Gudurma, njegovog bratovog sina, kojega je do tada Horić otjerao iz zemlje a koji je u međuvremenu živio gusarsku egzistenciju."

Ovaj odlomak ukazuje na to da je Gudurm, nakon što je protjeran iz zemlje zbog želje za dijelom u stričevoj moći, živio kao gusar. Nema sumnje da kada se vratio, Gudurm je smatrao da ima ljudstvo potrebno za pobjedu. Dovoljno je ukrao bogatstva, privukao dovoljno ljudi i zaradio moć da podrži svoje planove na prijestolje. Kako bi preuzeli prijestolje kod kuće, ambiciozne vođe morali su imati financiranje i resurse. Glavna imovina potrebna za podršku njihovom udaru bili su vojno sposobni muškarci. Neki uškarci bi se pridružili za priliku da uklone postojećeg vladara ako bi smatrali da je nesposoban ili pokvaren. Drugi bi dolazili zbog prijašnjih veza ili duga prema obitelji koja provodi državni udar.

Skoro sve vođe bi morale imati neku vrstu zaposlenja, ali veličina toga bi ovisila o postojećem bogatstvu vladara i lojalnosti ljudi kroz teška vremena. Anderson bilježi da je u jedanaestom stoljeću Olaf the Saint za osobno kućanstvo je brojalo preko sto dvadeset boraca ne računajući njegova obitelj i robove.⁸⁷ Iako se ovaj broj čini prilično velikim, Olaf je bio norveški kralj i mogao je si priuštiti održavanje ove sile iz vlastite privatne zemlje. Prinčevi bezemljaši, svrgnuti monarsi i ambiciozni sitni kraljevi, od kojih su mnogi vođe vikinških pohoda bili,⁸⁸ velika pratnja se nije mogla dugo održati tokom razdoblja bez davanja neke naknade za njihov trud. Nastavak pljačkanje je jedini način na koji se velike snage mogu održati i zasititi bez potrebe crpljenja velikog dijela zemlje kako bi se osiguralo barem sklonište, odjeća i hrana ih. Unatoč tome, iako bi ova pratnja bila u stanju popuniti nekoliko brodova, to bi znači biti dovoljno velik da osvojiš zemlju.

Najbolji način da privučete muškarce svojoj stvari, spriječite ih da se skrase, ili spriječiti ih da potraže zaposlenje negdje drugdje (kao što pokazuje knez Igor), bio je pokazati im da si čovjek za kojeg se vrijedi boriti, jesu uspješni u nastojanjima vođa. Najistaknutiji i najprofitabilniji pothvat koje su poduzele vođe bilo je ratovanje. Olaf Trygvason borio se za kneza Vladimira u Rusiji kao vođa njegove straže i sudjelovao je u dugoj karijeri vikinške aktivnosti prije postajući kraljem Norveške.⁸⁹ Njihov je posao bio ići na okolna područja, pljačkati, zatim ubirati harač. Ovo je jednostavno državno odobren prepad. Također je harao unutra i okolo Baltika. Harald Hardrada također je sudjelovao u ruskom iznuđivanju koje je na kraju dovelo njega da bude plaćenički kapetan u Bizantskom Carstvu.⁹⁰ Olaf Sveti započeo je svoju karijeru Vikinga u Engleskoj boreći se s Thorkelom Visokim među mnogim drugim pljačkaškim podvizima.⁹¹ Eirik Krvava sjekira harao je Baltikom, Danskom, Frizijom i Saskom prije nego što je privlačio pozornost ljudi.⁹² Svi ovi ljudi postigli su veličinu u drugim očima i privukli sljedbenike na svoju stranu zbog svog uspjeha u zarađivanju novca kroz ratovanje. Ciklus kao što smo vidjeli dogodio se otprilike ovako. Naoružan osobnom ratničkom pratnjom, ambiciozni vladari krenuli su u pohode i vratili mnogo opljačkano bogatstvo. Potom bi svoje uglednike nagrađivali vrijednim sitnicama koje su

---

⁸⁷ Anderson, *Expansion of Norway*, 57.

⁸⁸ Peter Sawyer, "Scandinavia in the Viking Age," 28.

⁸⁹ Sturluson, "The Saga of Olaf Tryggvason," chs. 21, 29, and 30.

⁹⁰ Sturluson, *Harald Hardrada's Saga*, ch. 2 and 3.

⁹¹ Sturluson, S. (1964). "Saint Olaf's Saga," *Heimskringla: The History of the Kings of Norway*, trans. Lee M. Hollander (Austin: University of Texas Press), ch. 9.

⁹² Sturluson, "The Saga of Harald Finehair," ch. 34.

pokazivale i nositeljevu vrijednost (ekonomsku i društvenu), ali i vladarevu velikodušnost. Ljudi su primjećivali ta djela i nagrade koje su polako privlačile sve više ljudi u vladarske redove. S ovom većom snagom pokušani su čak i veće napade i pljačkati više bogatstva, čime je rasla slava vođe i sklonost velikom gostoprimstvu još više, kao i potencijal za druge da zarade novac i popnu se na društvenoj ljestvici od podviga vođe, a njegova je snaga nastavila rasti. Kako se ovaj ciklus nastavljao, sve više i više pojedinaca sudjelovalo je i ostavilo jaču i kontinuiraniju prisutnost Nordijskoj ekspanziji na strane zemlje. Međutim, kako su vladari podvodili sve više muškaraca, morali su paziti da se ne prestanu boriti. U ratničkoj aristokraciji, ako prestaneš boriti se, ratnici će pronaći drugi način da zarade novac, boreći se za nekoga drugog. Kao što se vidi iz prethodnog primjera ruskog kneza Igora, sobna lojalnost može ići samo tako daleko prije nego što naoružani ljudi požele neku veću naknadu za njihovo vrijeme. Paralela se može povući iz karolinške i merovinške ekspanzije. Oni su neprestano napadali susjedne teritorije kako bi zadržale novac u kraljevoj riznici i kako bi borci u zemlji bili bogati i sretni.⁹³

Ovi su napadi također pribavili nove zemlje za kralja koji bi ih potom mogao koristiti za stvaranje prihoda ili za privlačenje moćnih ljudi u svoju službu dajući im ovu zemlju kao beneficij. Iako je ovo prilično iscrpljen način promatranja brojnih pobuna koje su se događale diljem njihovih zemalja, oboje dinastije su bile uključene u širenje svog teritorija i proširenje vlasti. Na primjer, godine 745. Kraljevski franački anali bilježe nepravilnost da nitko od ladara te godine nije poduzeo pohod. Zapravo, od 741. godine do 829. godine, u rasponu od osamdeset osam godina, samo je dvadeset i jedna godina provedena u miru. Velik dio ovog vremena sukoba bio je proveden pokušavajući steći Akvitaniju i Sasku. Porezni sustav u njima još nije bio razvijen na vrijeme, niti u vrijeme Vikinga što se toga tiče, to bi omogućilo kraljevima da zadrže položaj vojska u pripravnosti. Merovinški, karolinški i skandinavski kraljevi trebali su sukob kako bi se održali, a kamoli proširili. Kad ne bi postojala prilika za ratnika da zaradite poslovični mjedeni prsten, neki drugi vladar bi vrlo lako mogao doći i ponuditi ga taj ratnik veći mjedeni prsten sudjelovanjem u njegovom osobnom ratu. Kako bi ostao u moći ili steći više moći, vođe su se morale neprestano boriti kako bi njihovi ljudi mogli imati razloga ostati im vjereni.

Vraćajući se na slučaj Viking, svi muškarci koji se bore za vođu također bi otrebne odredbe. Iako je veliki dio ovog materijala došao iz opljačkane zemlje tijekom racije, bilo je potrebno nešto zaliha kako bi se zaštitilo od nestašica i opskrbilo ljude u i od svog odredišta. Morali bi imati

---

⁹³ Reuter, "Tribute and Plunder," 75-94.

namirnice poput mesa, žitarica, povrća, i pitke zalihe pića, posebno alkohola. Osim toga, brodovi, brodske odredbe poput užadi, jedara, vesla i pečata, zajedno s oružjem, oklopima i odjećom također su bili potrebni za uspješno dovršenje državnog udara. Ako vođa nije imao vlastitu zemlju i bogatstvo, i, sudeći prema karijerama Eirika Bloodaxea i Cnuta Sveinsona, nije ih puno bilo, morali su pronaći način da to generiraju. Nitko nije mogao učiniti ono što je učinio Harald Klak jer nisu svi imali njegove veze ili bili voljni da učini svoje ustupke. U njegovom slučaju, Karolinško Carstvo imalo je značajan interes za podržavanje njegove revolucije. Za druge potencijalne kraljeve, međutim, postavlja se pitanje odakle bi dolazio novac. Morao bi doći od opljačkano bogatstva ili od obećanja opljačkano bogatstvo. Stoga su kontinuiranim pljačkama ugled i bogatstvo vikinških vođa rasli, privlačeći više ljudi za svoju stvar. To im je omogućilo da napadaju duže ili šire ciljeva, ili eventualno osvojiti vlastitu zemlju ili, ovisno o ciljevima, osvojiti svoju domovinu. Bez napada za privlačenje novca i muškaraca, revolucije u Skandinavске domovine ne bi bile tako česte ili raširene.

3.5. Konsolidacija vlasti

Ironično, iako proučavanje ovih poglavlja skandinavske povijesti privlači argument da je vanjski napad glavni čimbenik u ekspanziji Vikinga, to prirodno pruža priliku za raspravu o drugom čimbeniku koji je važan u širenju. Dok prethodni primjeri uveliko govore o tome kako su racije financirale unutarnje revolucije, tek treba govoriti o reperkusijama navedenih revolucija na opću populaciju unutar nordijske domovine. Osvrćući se još jednom na Norvešku i sage, evidentno je da moć borbe između vladajućih frakcija unutar Skandinavije često su prisiljavale mnoge obitelji na bijeg za svoje živote u okolne zemlje, čime se dodatno povećava ekspanzija. Prvi dokumentirani skandinavski slučaj konsolidacije moći koji je doveo do povećanja broja obitelji koje traže nove domove u inozemstvu, došlo je kada Harald Finehair ujedinio Norvešku pod svojom vlašću. Prvih dvadeset poglavlja iz "Saga o Haraldu Finehairu", izričito se bavi njegovim konačnim uspjehom u ujedinjenju razna sitna kraljevstva koja su prošarala norveški krajolik. Peto poglavlje sage odnosi se na to, "A kad je sišao u naseljeni kraj, mnoštvo ljudi pobio i popalio im kuće. Ali kad su ljudi za ovo saznali, tko god je mogao, pobjegao je, neki u Orka Dale, neki u Gaular Dale, neki u

šumama. Neki su molili za milost, a to je bilo udovoljeno svima koji su došli k sebi kralja i zakleli mu se na vjernost.”⁹⁴

Ovo artikulira stil koji je većina vikinških kraljeva koristila tijekom konsolidacije pokušaja. Primjenjuje se stara poslovice: "Ako nisu za mene, protiv mene su." Bilo da su vladari izdali stalnu naredbu da nakon ulaska u naseljeno područje koje nije pod kraljevom kontrolom, tamo sve treba pobiti osim onih koji su bili spremni dati odanost njemu. Ovaj izvadak svjedoči da su stanovnici na putu okrupnjavanja često su bježali iz regije radije nego da se suprotstave tiraniji s kojom su bili suočeni ostajući u njoj Dom. Često su, kao što je gore navedeno, te izbjeglice pobjegle u obližnje zemlje unutar granica Skandinavije. Na primjer, "Saga o Hakonu Dobrom", navodi da je Ketil Jamte, njegova obitelj i mnogi drugi migranti naselili su regiju Jamtaland zbog Haraldovih planova.⁹⁵ Međutim, ono što je također razjašnjeno jeste mjera u kojoj kroničari pripisuju zasluge, ili krivicu, ovisno o gledištu, Haralda za izazivanje mase migracije u neskandinavske zemlje. Najistaknutiji od njih je kolonizacija Islanda. Navodno, "Za vrijeme ratovanja kada je kralj Harald doveo Norvešku pod svoju vlast, strane zemlje kao što su Farska ostrva i Island bili su naselili Norvežani.”⁹⁶

Znanstvenicima je sasvim očito da su Norvežani pohrlili u otoku tijekom tog vremena temelji se ne samo na arheologiji, već i na jakim književnim vezama koja je povezivala Island i Norvešku. Prva tri poglavlja Sage o Laxdaeli, u koju potomci Ketila Flatnosea odluče pobjeći od gnjeva kralja Haralda i naseliti se Island, podržava ovu tvrdnju.⁹⁷

Međutim, manje se spominje učinak konsolidacije i sukcesije sporovi koji su se vodili u drugim zemljama osim Islanda. Na primjer, Ketil Flatnose je prijavljen pobjegli su u Škotsku 890. godine.⁹⁸ Eirik Bloodaxe pobjegao je u York nakon što je svog brata Hakona svrgnuo.⁹⁹ Ni to ne bi bili izolirani incidenti. Godine 865. godine Velika vojska napala je Englesku i uspostavila Danelaw. Kao što je bilo i prije spomenuto, općenito je prihvaćeno da je Haraldova vladavina kao kralja Norveške započela oko 880. godine. Iako anglosaksonska kronika bilježi sva djela koja je počinio osvajačima nakon 865. do 903. godine kako su ih izveli "domaćini", stvarni sudionici racije nisu morale biti iste. Zapravo, vrlo je vjerojatno da su kao originalni napadači umrli ili su se

---

⁹⁴ Sturluson, "The Saga of Harald Finehair," ch. 5.

⁹⁵ Sturluson, "The Saga of Hakon the Good," ch. 12.

⁹⁶ Sturluson, "The Saga of Harald Finehair," ch. 19.

⁹⁷ Saga, L. (1964). trans. Margaret A. Arent (Seattle, University of Washington Press), ch. 1 through 3.

⁹⁸ Laxdaela Saga, ch. 4.

⁹⁹ Sturluson, "The Saga of Hakon the Good," ch. 3.

odlučili skrasiti, pojačanja su djelomično nadoknadila njihov nestanak brojevima. Jedan od izvora ove nadopune lako su mogli biti ljudi koji su bježali od Haraldovog ugnjetavanja i tražili započeti novi život negdje drugdje. Nakon što se smjestio, ti su ljudi vjerojatno poslali po svoje obitelji. Uz ovo je neizbježno da, kako bi se trgovci i pljačkaši vraćali u Norvešku iz Engleske, širili bi vijesti o tome tko se naselio, tko je umro i o dostupnosti zemlje. Stoga na temelju ovih izvješća, Engleska bi se činila posebno primamljivom kad bi se stvari u Norveškoj pogoršale onima čiji su se članovi šire obitelji ondje nastanili ili onima koji su htjeli uzeti prednost nedavno ispražnjene zemlje za koju su čuli.

Iz prethodnih primjera i argumenata vidljivo je dakle da situacija u Danska nije bila ništa bolja. Nakon Hemmingove smrti 812. godine, dva potražitelja prava na prijestolja, Sigifrid i Anulo, vodili su veliku bitku u kojoj su obojica poginuli.¹⁰⁰ nAnulove snage ipak je pobijedio, a njegova su dva brata postali zajednički kraljevi. Jedan od njih bio je spomenuti Harald Klak.

3.6. Društveni utjecaji

Jedan od najtežih aspekata pisanja povijesti je sposobnost pabirčiti podaci iz povijesnih djela koji se nedvosmisleno odražavaju na društvene institucije cijelog društva. Pretežno je većina pisanih djela nastala ili ih financiraju ili bogati ili religiozni, ostavljajući malo mjesta na svojim stranicama za raspravu o nevolje "običnog čovjeka". Kao što je White izjavio u vezi s pričanjem cijele povijesti čovječanstva, a ne samo onog pismenog, "Seljak je posljednji pronašao svoj glas."¹⁰¹ Ipak, povjesničari moraju aktivno tragati za ovim glasom gdje god je bio skriven ili ugrađe integrirati ga s onima čija je ostavština zabilježena kako bismo mogli imati što točnije podatke razumijevanje prošlosti što je više moguće.

Tijekom vikinškog doba trajala je neprekidna rasprava oko unutarnje moći Skandinavski kraljevstva prisilila su i plemiće i seljake da potraže sigurnost negdje drugdje. To je važno napomenuti kako je još jedna slična, ali društvena sila često djelovala u tandemu s političkom konsolidacijom te uzrokovala daljnje migracije u godinama na izmaku Vikinške aktivnost. Ta sila bila je religija.

---

¹⁰⁰ "Royal Frankish Annals," year 812.

¹⁰¹ White, *Medieval Technology*, v.

Teško je odrediti veličinu učinka koji je religija imala u smislu ekspanzije, međutim, u Skandinaviji je došlo do obraćanja uz političku konsolidaciju i oboje su ostvareni mačem. Sličnost između to dvoje i njihov međusobni odnos zahtijevaju raspravu. Najistaknutiji primjeri vjerskog i političkog obraćanja bili su Olaf Tryggvason i Olaf Haraldson, obojica norveški kraljevi.

Kada je Tryggvason došao u Norvešku neposredno prije prijelaza u deseto stoljeće, očito je da dok je manevrirao za političku kontrolu nad zemljom također pokušavao da ga i kristijanizira. Prvi vođa s kojim je došao u sukob bio je grof Sigurd vladar otoka tik uz obalu Norveške. Njegova saga kaže, “A kad je grof došao, nije prošlo dugo prije nego što mu je kralj zapovjedio prihvatiti krštenje, zajedno sa svim svojim narodom, ili pak smjesta pretrpjeti smrt; a kralj je rekao da će opustošiti otoke vatrom i plamenom, i opustoši zemlju osim ako ljudi ne prihvate krštenje.”¹⁰²

Ovaj odlomak jasno pokazuje Tryggvasonovu dvostruku svrhu. Ne samo da je planirao nametnuti svoju vlast Norveškoj, planirao joj je nametnuti i kršćanstvo. Ono što je posebno važno u njegovom djelovanju jesu načini na koje on izvršio svoje zadatke. Tryggvasonov predak Harald Finehair jednom je ujedinio Norvešku korištenjem taktike pridruži se ili umri. To je uzrokovalo veliki broj pojedinaca i obitelji da pobjegnu. Tryggvasonova taktika bila je uglavnom ista. Izjava da, “...svi koji su živjeli u istočnom dijelu Vika pokršteni su, nakon čega kralj je nastavio prema sjeveru u Viku i zapovjedio svima da prihvate kršćanstvo ali one koji su govorili protiv toga strogo je kaznio, neke ubivši ili ih je protjerao iz zemlje. Kao rezultat toga, ... tijekom ljeta i iduću zimu krstili su se svi u Viku”,¹⁰³ ukazuje da je zbog Tryggvasonovih vjerskih zahtjeva stanovništvo Norveške prisiljen ili se pokoriti, umrijeti ili pobjeći. Međutim, konverzija nije išla dalje od glavnih naseljenih centara. Nakon Tryggvasonove smrti 1000. godine, njegov rođak Olaf Haraldson nastavio je njegov rad u ruralnije podneblje Norveške. Iako je velik dio zemlje bilo relativno lako dovesti u sklad, barem u usporedbi s prethodnim pokušajima nasljeđivanja, Haraldson je još uvijek morao zabrinuti se prihvaćanjem njegove vladavine i pokrštavanjem pučanstva. U “Sagi o svetom Olafu”, navodi se, “Istraživao je kako se čuva kršćanstvo smatrajući da postoji potreba za poboljšanjem, poučio ih je vjeri. I to je toliko naglašavao da ako nađe nekoga tko nije htio napustiti poganstvo, istjerao ga je iz zemlje. Neke je sakatio, s odsječenim rukama ili nogama ili iskopanim

---

¹⁰² Sturluson, “The Saga of Olaf Tryggvason,” ch. 47.

¹⁰³ Sturluson, “The Saga of Olaf Tryggvason,” ch. 53.

očima, druge je objesio ili im odrubio glavu, ali nikoga nije ostavio nekažnjenim tko je odbio služiti Bogu. I tako je nastavio u cijelom tom kraju.”¹⁰⁴

3.7 Vikinški runski natpis iz Breze

Vikinški runski natpis iz Breze predstavlja slavensku pogrebnu molitvu koji je pronađen 1930. godine na iskopavanju ostataka ranokršćanske bazilike. Natpis je ugraviran na jednom od stupova bazilike.¹⁰⁵

Slika 1: Fragment stupa sa ruševina bazilike u Brezi s runskim natpisom u Zemaljskom muzeju u Sarajevu (Izvor: Mladen Milidragović)

¹⁰⁴ Sturluson, “Saint Olaf’s Saga,” ch. 73.

¹⁰⁵ Basler, Đ. (1972). Arhitektura kasnoantičkog doba u Bosni i Hercegovini, Veselin Masleša, Sarajevo.

Slika 2: Isječak stupa s runskim natpisom iz Breze (Izvor: Mladen Milidragović)

ѸН ПЕР СХРН ТИТІХІ ТСТ ГД М

Slika 3: Preslika natpisa iz Breze, natpis ugraviran na jednom od stupova bazilike u Brezi preveo je ruski znanstvenik Oleg L. Sokol-Kutylovsky (Foto: Mladen Milidragović)¹⁰⁶

Prijevod je napravio ruski znanstvenik Oleg L. Sokol-Kutylovsky 2007. godine.¹⁰⁷Ovo otkriće nije imalo velikog interesa u Bosni i Hercegovini jer je riječ o neugodnom otkriću rane slavenske pismenosti prije mitskog doseljenja na ove prostore.

¹⁰⁶ <https://budnidiv.net/pages/Clanak.aspx?ID=477#>

¹⁰⁷ Sokol-Kutylovskiy O.L., Kratkiy obzor nekotorykh runicheskikh nadpisey kontinental noy Yevropy // "Akademiya Trinitarizma", M., El ? 77-6567, opubl.14531, 01.08.2007), a 2013. godine objavljen je u knjizi "Zbirka runskih natpisa".

Za ovaj natpis službena znanost navodi kako je riječ o ugraviranoj runskoj abecedi u redosljedu; “fu?arkgwhnijipzstem(i)” (bez 4 slova ”b”, ”ing”, ”d” i ”o”)¹⁰⁸, ipak to se tumačenje ne čini previše uvjerljivo.

Postavlja se pitanje zašto bi netko u stup ugravirao abecedu, odnosno natpis bez smisla? Treba napomenuti da ovakvo objašnjenje nije izoliran slučaj, jer zapadna znanost to isto tvrdi za mnoge slične natpise po Europi. U nedostatku znanja o runama i uslijed neprihvatanja slavenskog ključa u dešifriranju natpisa, zapadni lingvisti na polju runologije došli su do vrlo pesimističkih zaključaka u vezi s mogućnošću tumačenja drevnih runskih natpisa. Tako je, primjerice, norveški lingvist Carl J. S. Marstrander u studiji iz 1938. godine napisao: *”Može se tvrditi s određenom osnovom da do danas nije bilo moguće protumačiti niti jedan runski natpis”*. Kasnije u svojoj monografiji iz 1952. isti autor skreće pažnju na činjenicu da *”runski natpisi... ostaju u svim bitnim stvarima nedešifrirani”*. U njemačkoj runologiji nije promijenilo ništa do dana današnjeg.¹⁰⁹ I pored toga o runskim natpisima napisano je na tisuće knjiga i studija pa se nameće dojam da su svi runski natpisi dešifrirani i pročitani. Ali, da li to pročitano ima nekog smisla? Analizom svih tih napisanih djela o runama, vidjeti ćemo da nema, da je riječ o prijevodima natpisa bez ikakvog smisla, naklapanjima i maštanjima o tome što bi oni mogli značiti.

Runski alfabet ne može se smatrati nordijsko-germanskim, samo zato što se nalazi u današnjim nordijskim i germanskim zemljama, kao i na britanskom otočju, jer su na tim područjima također živjeli Slaveni, što potvrđuju brojni slavenski toponimi i nazivi mjesta od ranog srednjeg vijeka. Po istočnim slavenskim zemljama nalaze se runski natpisi, kao na primjer u Ukrajini (Koveljsko koplje, dat. 400 god. n. e.), Rumunjskoj (zlatni prsten iz Pietroasse, dat. 250-400 god. n. e.) i Bugarskoj (natpis iz Sitova). Runsko pismo je korišteno i u ranom srednjem vijeku, npr. u Poljskoj (Dva kamena Mikorzhinsky, Krakovski medaljon...) i općenito u baltičkim zemljama gdje postoji prilično velik broj ranosrednjovjekovnih natpisa Slavena koji su živjeli uz Baltičko more.

Važno je naglasiti kako su skoro svi pokušaji, međutim, čitanja ovih natpisa preko germanskog futharka bili neuspješni. U ovom nabranjanju runskih slavenskih spomenika neke ćemo razočarati s mitskom Velesovom knjigom. Ona ne ulazi u ovaj kontekst rane slavenske pismenosti jer je riječ o očitoj krivotvorini koja se suprotstavlja većini arheoloških, antropoloških, etnoloških i

---

¹⁰⁸ Looijenga, Tineke, *Texts and Contexts of the Oldest Runic Inscriptions*, BRILL, Jan 1, 2003 - Social Science.

¹⁰⁹ Sokol-Kutylovsky, Oleg L, *Azbuka slavyanskikh run*, 2011. (<https://proza.ru/2011/01/16/362>).

biogenetskih spoznaja o slavenskoj autohtonosti u Europi od prapovijesti, kao i tvrdnjama naših starih učenjaka poput Mavra Orbina i drugih. Ipak uklapa se u iranske kvaziteorije i mit o doseljenju s Karpata.

3.8. Dešifriranje runskog natpisa iz Breze

Slijedi prijevod runskog natpisa kao rezultat čitanja uz pomoć slavenskih runa. Dr. Sokol-Kutylovsky dobio je otprilike sljedeći tekst: "{V NE}-BO D"-CHE-R ZA-R"-{T"-I} NI-I-CHI I-RI-Y-V-V-I SI-RA-TA GO-DA ZHI-CHI ...?".

Ovo je tipičan grobni natpis, koji ne može biti vrsta "abecede futhark". Deseci poznatih grobnih natpisa imaju isti početak, ali tada postoji nedosljednost. Ponavljaju se mnogi znakovi, što u abecedi nije moguće.

Sada dajemo malo revidiranu verziju čitanja ovog natpisa, ako uzmemo u obzir da se sastoji od 23 znaka, od kojih je 6 znakova složeno. Tada runski tekst izgleda ovako: {V" Ne}Bo Da ChaRa (LaRo) ZaRy {ChiNi} NiVo {VeChe} IRaI {ViVa} {SeCha} Ra To KhoDa {ZhiChi}. Dakle, varijanta prijevoda pogrebne molitve bi izgledala ovako (na ruskom jeziku): "V nebo k charam lar (grob) zaryli, sdelali yego (chtoby v) vechnom Irii zdravstvovat , seychas (k) Ra (Solntsu) tomu idti zhit ." ¹¹⁰

Prijevod na naš današnji jezik:

"U nebo čudesno, lijes je pokopan, napravili su ga (kako bi u) vječnoj Iriji (raju) živjeli; vječnom Ra (Suncu) pošli živjeti."

Budući da na našem području nema runske pisane kulture osim ovog spomenika u Brezi, ovdje je vjerojatno riječ o utjecaju istočnih slavenskih Gota. To isto tvrdi arheolog Đuro Basler koji također izvještava da je prema arheološkim tragovima ranokršćanska bazilika uništena u požaru i nekoj borbi, a da "svojom prostornom koncepcijom i osebnim oblicima njenih ukrasa, ova bazilika stoji prilično usamljena u ovim krajevima", i da svi dokazi "dozvoljavaju pretpostavku da u ovom slučaju imamo pred nama arijansku bogomolju". ¹¹¹

Po svemu sudeći bazilika je stradala u bizantskim pohodima (535.-536.) protiv arijanskih Gota u Iliriku i Italiji u vrijeme cara Justinijana Velikog. Međutim, bizantska vojska ne bi mogla prodrijeti

¹¹⁰ Sokol-Kutylovsky, Oleg L., osobna e-mail prepiska 28.8.2016.

¹¹¹ Basler, Đuro, Arhitektura kasnoantičkog doba u Bosni i Hercegovini, Veselin Masleša, Sarajevo, 1972.

tako duboko u planinske vrleti Bosne bez pomoći domaćeg stanovništva. U prilog tome svjedoči činjenica da su Rimljani novačili po Iliriku¹¹², iako je vjerojatno da je Ilira bilo i na strani Gota, što predstavlja naš ilirski obrazac da se uvijek nalazimo na obje zaraćene strane, do dana današnjeg.

4. MJESTO VIKINGA U NOVOM SVIJETU I NJIHOV POLITIČKI I DRUŠTVENI UTJECAJ

U 19. stoljeću počinje vikinško "istraživanje" modernog svijeta odnosno pozicioniranje u modernim društveno-političkim kretanjima koji se ogledaju u rađanju jedne nove zemlje koja će kasnije postati globalna sila, a to su Sjedinjene Američke Države. "Vikinzi imaju dugu istoriju kao moćni simboli i njima su pripisivana različita značenja. Vikinški brod u Čikagu 1893. godine bio je dio sjevernoameričke borbe za porijeklo, zagovarajući prisustvo Vikinga u Novom svijetu, što je pet godina kasnije dobilo novi poticaj kroz otkriće tzv. Kensingtonskog runskog kamena u južnom središtu Minnesote i tvrdnju da su Vikinzi kampovali i borili se sa domorocima u okrugu Douglas 1362. godine." (Blanck, 2016:1). Dakle iz navedenog možemo primjetiti da su potomci Vikinga već u 19. Stoljeću tražili svoje mjesto u novom dobu prije svega svojim fizičkim prisustvom, a potom i historijskim dokazima da su na tom tlu boravili čak nekoliko stoljeća unatrag. Kao što autor članka navodu u prethodnom citatu ovaj čin je bio dio borbe za sjevernoameričko porijeklo s obzirom da znamo da su Sjedinjene Američke Države mješavina mnogih europskih doseljenika iz različitih država koji zapravo čine ono što Sjedinjene Američke Države predstavljaju i danas. Možemo reći da se Amerika u prvim desetljećima svog nastanka tražila i pokušavala izgraditi svoj identitet. U tom procesu doseljenici iz Nordijskih zemalja su nastojali ugraditi sebe u taj novi svijet. Međutim, prije toga vikinška kultura i način života su širili svoj utjecaj i u Europi. U ovom slučaju kao i u onom vezanom sa SAD autor ističe Švedsku kao državu koja je imala najveći utjecaj. "Tokom sedamnaestog vijeka, kada je Švedska zauzimala centralnu poziciju u evropskoj politici kao velika regionalna sila, profesor sa Uppsala univerziteta

---

¹¹² Procopius, Dewing, H. B. (Henry Bronson), 1882. (Translator); Royal College of Physicians of London, V. 7. 26-27.

Olof Rudbeck, koji je na mnogo načina stvorio historijski kontekst za švedsku hegemoniju, koristio je islandske sage i Vikinge kako bi uspostavio slavnu švedsku prošlost. Tokom osamnaestog vijeka, nova historijska istraživanja također su ispitivala Vikinge u svjetlu potreba švedske nacije nakon ere velike sile". (Blanck, 2016:3)

Važnost formiranja identiteta nacije kreće u 18. stoljeću rastom nacionalnih romantičarskih pokreta u Europi pod utjecajem stavova i promišljanja njemačkog filozofa Johana Gottfrieda Herdera gdje se naglašava važnost naroda i nacija. U tom smislu Blanck kaže kako je taj pokret i potreba za formiranjem nacije dao vjetar u leđa vikinškom prisustvu u modernism nordijskim nacijama (Blanck, 2016). "Njihova kultura i literatura, sačuvana u islandskim sagama, postala je specifičan švedski (i skandinavski) doprinos većim germanskim procesima izgradnje nacije i centralna komponenta u izgradnji narativa o švedskom porijeklu. Švedska bi također zauzela svoje mjesto kao zasebna nacija i narod s nizom prepoznatljivih etno-kulturnih i jezičkih karakteristika." (Blanck, 2016:3). Važno je i pomenuti osnivanje *Gotske Lige* 1881. godine koja je okupila vodeće švedske intelektualce tog vremena koji su naglašavali hitnu izgradnju svoje nacije kao stvari bez koje se ne može ići u budućnost. Počelo je objavljivanje i prvog časopisa koji je obilovao narodnim pričama i pjesmama koje su imale za cilj buđenje nacionalne svijesti, a koje upravo dolaze iz vikinškog naslijeđa. Jedan od osnivača ovog pokreta, kao i časopisa *Iduna* Erik Gustaf Geijer nosi posebne zasluge u kreiranju švedskog nacionalnog identiteta. "Njegov časopis *Iduna* (nazvan po nordijskoj boginji mladosti) postao je važan izdavački kanal za mnoge članove. U prvom broju, Geijer je objavio tri važne pjesme: "Manhem" (stari nordijski termin za Švedsku), "Odalbonden" (Seljak zemljoradnik) i "Vikingen" (Viking), stavljajući prošlost Vikinga i staru nordijsku kulturu u središte svoje post-1809. obnove švedske historije." (Blanck, 2016:3). Dakle iz ovoga vidimo da su Vikinzi zapravo bili najjače oružje u kreiranju i kasnije brendiranju nordijskih nacija, a prije svega švedske. To je postala lična karta ovih prostora i temelj na kojem su oni gradili modernu naciju.

Još malo ćemo se zadržati na nordijskim sagama i pomenuti jednu jako bitnu koja zapravo je neka vrsta lične karte zemalja vikinške prošlosti, a prije svega Švedske. "Četrnaest godina kasnije, 1825. godine, biskup Växjöa, Esaias Tegnér, objavio je svoju Frithiofovą sagu. Tegnérská epska pjesma bila je zasnovana na srednjovjekovnoj islandskoj herojskoj legendi o Frithiofu, sinu seljaka Hildinga i Ingeborg, kćerki kralja Bele. Frithiofova saga bila je izuzetno uspješna. Široko je

prevođena u Evropi i Sjevernoj Americi i brzo je ušla u švedski književni kanon. Uspjeh knjige se pripisuje njenom korištenju srednjovjekovne vikinške prošlosti i činjenici da je nastavila i razvila vikinške teme koje su uspostavili Geijer i njegovi savremenici u Götiska förbundet. Pjesma je postala švedski nacionalni ep oslanjajući se, po prvi put, na daleku švedsku prošlost umjesto na teme iz klasične antike. Pomogla je definirati osjećaj šta znači biti Šveđanin. Ova i druga djela Geijera i Tegnéra ostala su centralni tekstovi u švedskoj književnoj tradiciji sve do dvadesetog vijeka.” (Blanck, 2016:4). Ovdje izdvajamo dvije bitne stvari. Prva je ta da se sa pojavom ove sage umanjuje potreba za klasičnom antikom kao jedinim dokazom europskog identiteta već se umjesto toga švedski intelektualci oslanjaju na svoju nacionalnu prošlost čiji su kreatori njihovi preci. Druga bitna stvar je da se ta pjesma uspješno proširila van granica Švedske i da je bila dobro prihvaćena u Europi i Sjevernoj Americi. Taj period dakle predstavlja jedno veliko nacionalno buđenje i predstavljanje švedske nacije superiornom i bitnom za opstanak Europe i ostatka svijeta.

4.1 Ko je otkrio Ameriku?

Sredinom 19. stoljeća u Sjedinjenim Američkim Državama raste interes za vikinšku kulturu i njenu prošlost. Danski lingvista Carl Christian Rafn je 1837. godine objavio knjigu *Antiquitates Americanae* preko koje su se ljudi u Sjevernoj Americi upoznavali sa pjesmama i pričama iz nordijske prošlosti. Blanck navodi kako je ta knjiga donijela veliko ushićenje te da je bila nevjerojatno dobro općeprihvaćena: ” U časopisu *The North American Review*, Edward Everett kaže je da je knjiga od velike važnosti i da je bila iščekivana s velikim uzbuđenjem. Recenzent tvrdi da nije bilo događaja u historiji važnijeg od otkrića Amerike, iako je značaj Kolumba ostao ipak neprevaziđen, Rafnova knjiga jasno pokazuje nordijsku prisutnost u Novom svijetu, pružajući "nesvjesnu pripremu za otkriće Amerike od strane Kolumba." Everett zaključuje da je ovo "jedan od najvrijednijih doprinosa ikada napravljenih proučavanju historije i geografije našeg kontinenta” (Blanck, 2016:6). Pored ove knjige pisane su i druge koje su govorile o tome kako su zapravo Vikinzi mnogo prije Kolumba ili na prostorima Sjeverne Amerike što ih zapravo predstavlja kao prve koji su sa nekog drugog kontinenta kročili na novi američki. Jedna od osoba koja se najviše borila za gore pomenuto jeste švedska autorica Marie A. Brown. ” Dok se Svjetska kolumbijska izložba 1892-93. godine u Čikagu pripremala, fokusirana na Kolumba kao prvog Evropljanina koji

je stigao u Novi svijet, Brown je vodila bitku za Norvežane i ¹¹³Leifa Eiriksona. Djelujući u tradiciji američkog antikatolicizma, nastojala je zamijeniti Kolumbovu poziciju u historiji zapadne hemisfere pozicijom nordijskih ljudi u svojoj knjizi iz 1887. godine "Islandđanski otkrivači Amerike; ili počasti onima kojima pripada čast". (Blanck, 2016:6). Cilj je dakle bio prikazati pomenutog nordijskog istraživača Leifa Eiriksona kao prvu i pravu osobu koja je "otkrila" Ameriku, a da je priča o Kolumbu zapravo pokušaj da se druge europske države pozicioniraju ključnima za nastanak novog svijeta. Također Blanck navodi da je autorica Brown u priči o Kolumbu zapravo vidjela skriveni utjecaj Rimokatoličke crkve koji za cilj ima da uništi anglosaksonske korjene u novonastalom društvu Sjeverne Amerike i da proširi katoličanstvo te je bila otvorena i nemilosrdna u svojim kritikama pa tako dalje u tekstu kaže: "Brown je ukazivala na nadolazeću 400. godišnjicu Kolumbovog "lažnog otkrića" kao katolički pokušaj da uzurpira anglosaksonske temelje američkog društva, upozoravajući na rizike da će te manifestacije dovesti do toga da SAD odustanu od svoje nezavisnosti i polože vjernost "najgnusnijem tiraninu koji je svijet ikada imao, rimokatoličkoj sili!" Također je pokrenula časopis Leif Erikson, koji se pojavljivao u nekoliko brojeva od 1889. godine, koji je tražio "univerzalno priznanje činjenice da je Leif Eriksson otkrio Ameriku," i "razotkrivanje Kolumba, odabranog alata Rimokatoličke crkve... u svrhu pružanja toj Crkvi novog teritorija za sjedište njenog budućeg vremenskog utjecaja." (Blanck, 2016:6).

Diplomata i filolog George Perkins Marsh bio je jedan od onih koji su smatrali da društvo Sjeverne Amerike je direktno povezano sa drevnim anglosaksonskim društvima i da je zapravo Engleska bila osnov za formiranje Sjedinjenih Američkih Država kao nove sile te samim tim odbacije bilo kakvu drugu osnovu." Tvrdio je da se svaka "istinska moralna veličina" Stare i Nove Engleske može pratiti do "gotske majke" i da je "duh Gota" taj koji je vodio May-Flower preko beskrajnog okeana; krv Gota koja je tekla na ¹¹⁴Bunker's Hillu." (Blanck, 2016:7). Drugi američki filozof i

---

¹¹³ Leif Erikson (također napisano Leif Eriksson, staronordijski Leifr Eiríksson), nadimka Leif 'Sretni', bio je norveški Viking najpoznatiji po tome što je vjerojatno prvi Europljanin koji je stupio na tlo Sjeverne Amerike sa svojom posadom oko 1000. godine nove ere. Vjerojatno rođen na Islandu oko 970.-980. godine nove ere, Leif je bio sin poznatog Erika Crvenog koji je osnovao prvu Viking naselbinu na Grenlandu krajem 980-ih godina nove ere. https://www.worldhistory.org/Leif_Erikson/

¹¹⁴ Bitka kod Bunker Hilla (17. lipnja 1775.) bila je važan sukob u početnoj fazi Američkog rata za neovisnost (1775.-1783.), vođen uglavnom na Breedinom brdu u Charlestownu, Massachusetts. Kolonijalne trupe uspješno su obranile Breedin brdo protiv dva britanska napada, ali su se konačno povukle nakon trećeg napada. Bitka je bila pobjeda Britanaca, ali su imali teške gubitke. <https://www.worldhistory.org/article/2345/battle-of-bunker-hill/>

esejist Ralph Waldo Emerson također naglašava anglosaksonsko porijeklo Sjeverne Amerike. Njegova knjiga "English Traits" predstavlja svojevrsni mit o nastanku SAD-a tako da konstatira da je u kreiranju engleskog duha koji se kasnije proširio i na Sjevernu Ameriku, ključnu ulogu odigrala upravo historija i kultura drevnih Vikinga." Skandinavci su prikazani u veoma pozitivnom svjetlu, kao snažni farmeri i jaki pojedinci koji žive u teškim uvjetima, i suprotstavljeni su "korupciji" južne Europe. "¹¹⁵Heimskringla," piše Emerson, je "Ilijada i Odiseja engleske historije." (Blanck, 2016:7).

Za kreiranje narativa o dolasku Vikinga na tlo Sjeverne Amerike 400. godina prije Kolumba bilo je važno pronaći konkretne dokaze. Tu možemo izdvojiti tvrdnje *Povijesnog društva Massachusettsa* koji su smatrali da su dokazali prisustvo drevnih Viniknga na prostorima Sjeverne Amerike:" Dokazi za iskrcavanje u Novoj Engleskoj uključuju Newport Tower, natpis na Dighton Rocku i skelet pronađen u Fall Riveru. Newport Tower je danas najpoznatiji od ovih lokacija, navodno prva kršćanska crkva u Sjevernoj Americi, koja datira iz srednjeg vijeka. Još uvijek stoji u Newportu, RI, i postoji niz više ili manje maštovitih tvrdnji o njenom porijeklu. Dighton Rock je stijena od 40 tona, prvobitno smještena u koritu rijeke Taunton u Massachusettsu, s petroglifima i ogrebotinama za koje se kaže da su rune. (Blanck, 2016:8). Međutim, bilo je i onih koji su smatrali čitavu priču nebuloznom i pokušajem da se izvrši utjecaj nordijske kulture na novoosnovano društvo Sjeverne Amerike. Henry Schoolcraft, istaknuti geograf, geolog i savezni indijanski agent u Michiganu nastoji opovrgnuti prethodno navedene tvrdnje i kaže kako su to ipak djela domorodačkog indijanskog stanovništva:" Ispitao je i Dighton Rock i Newport Tower i zaključio da je Dighton Rock "dobro karakteriziran piktografski natpis indijanskog porijekla," a Newport Tower "ekonomska struktura, izgrađena, vjerovatno, nakon iskrcavanja Pilgrima, ili za vrijeme vladavine Charlesa II."

Dakle, kao što smo već rekli interes za vikinšku kulturu i porijeklo stigao je na prostore Sjeverne Amerike sredinom 19. stoljeća. Društvo Sjeverne Amerike se suočilo sa pitanjima svog porijekla,

---

¹¹⁵ HEIMSKRINGLA je najveća zbirka starih norveških i nordijskih izvornih tekstova. Sastoji se se prije svega sastoji od eddskih tekstova, saga i skaldske poezije, sekundarno od pozadinskih materijala i izvora koji se odnose na kulturu Samija i Finske. https://heimskringla.no/wiki/Main_Page

a s obzirom da je broj migranata sa europskog tla postajao sve veći tako su se suprotstavljale i ideje o postanku i identitetu koje su dolazile zajedno sa njima. Blanck navodi da su se već tada pojavili znakovi superiornosti određenih rasa konkretno bijele koja je iz anglosaksonskog suprematizma prešla u bijeli suprematizam (Blanck, 2016). To je prije svega viđeno kao prijetnja društvu Sjeverne Amerike u smislu nesposobnosti migranata iz Skandinavije, ali i kontinentalne Europe poput Nijemaca za koje je smatrano da se ne mogu u punoj mjeri asimilirati u novo američko društvo. Međutim, kasnije se ta slika promijenila:” Do prijelaza u dvadeseto stoljeće, pojavilo se puno pozitivnije stajalište prema njemačkim i skandinavskim imigrantima. Sociolog i eugeničar Edward A. Ross, na primjer, tvrdio je da su Nijemci slični Amerikancima rođenim u Americi po stopama kriminala, te da su Skandinavci, iako melankolični, spori i šutljivi, ipak imali "pravu psihologiju za samoupravu" i pružali "izvrsno, hladnokrvno, samokontrolirano građanstvo za podršku predstavničkog upravljanja” (Blanck, 2016:9). Bilo kako bilo, nordijska kultura i historija je zauzela svoje mjesto u novonastalom društvu Sjeverne Amerike. U tome se dosta istakla Švedska. Blanck konstatuje da su Šveđani, ali i Nordijci generalno dobili ipak povlašten položaj u američkom javnom mišljenju:” Vikinzi i staronordijska kultura pružali su vezu između Švedske i elita Nove Engleske, i otvorili vrata za povlašteno mjesto koje su Šveđani i ostali Skandinavci dobili u priči o američkim počecima.” (Blanck, 2016:9).

4.2 Švedska Amerika

Interes za Vikinge među elitama Nove Engleske donio je korist rastućoj švedsko-američkoj zajednici krajem devetnaestog stoljeća. Za ovu grupu, vikinška putovanja do naselja u onome što su nazivali Vinland na sjevernoameričkom kontinentu u jedanaestom stoljeću pružala su izvrsnu priliku za stvaranje vlastite priče o američkim počecima. Kulturno vodstvo grupe činilo je sve kako bi promoviralo i dokazalo da su Vikinzi doista bili prvi Europljani u Americi, čime su Šveđanima (kao i ostalim Skandinavcima) dali posebno pravo na Ameriku. (Blanck, 2016)

U autorskom članku ” The Transnational Viking: The Role of the Viking in Sweden, the United States, and Swedish America” , Dag Blanck posvećuje posebno poglavlje o odnosima Švedske i Sjedinjenih Američkih Država. On dakle pored generalne slike odnosa nordijskog i novoameričkog društva posebno daje naglasak na Švedsku kao nekog predvodnika nordijskog

utjecaja u SAD-u. U tom periodu dakle već krajem 19. stoljeća ističu se mnogi predstavnici veze između Švedske i Amerike u smislu naglašavanja važnosti utjecaja Švedske kulture na novoameričko društvo. Jedan od njih je novinar i povijesničar Johan Alfred Enander.”1860. godine postao je urednik švedsko-američkog lista sa sjedištem u Chicagu, "Hemlandet" (Domovina), jednog od najutjecajnijih švedskih novina u Sjedinjenim Državama. Njegova zamisao švedsko-američke povijesti već se nazire u njegovom prvom značajnom povijesnom djelu. Potaknut stogodišnjicom Amerike 1876. godine, Enander je objavio seriju članaka u "Hemlandet" koji su predstavljali američku povijest švedsko-američkim čitateljstvom novina” (Blanck, 2016:10). Enander je u svojim knjigama i člancima snažno podržavao ideju o dolasku Vikinga na američko tlo prije Kolumba. Za njega je nordijska povijest bila herojska i u svojim knjigama je opisivao putovanja drevnih Vikinga prema Sjevernoj Americi. Njegovo najupečatljivije djelo je knjiga ”Nordmännen i Amerika eller Amerikas upptäckt" (Nordijci u Americi ili Otkriće Amerike)” kojom želi da se suprotstavi narativu da je Kolumbo taj koji je otkrio novi svijet odnosno Ameriku: ” Knjiga je bila postavljena kao švedsko-američki odgovor na manifestaciju Kolumbovog slijetanja na zapadnoj hemisferi i kao način stavljanja Šveđana (i Skandinavaca) u superiorni položaj u odnosu na rastući broj talijanskih imigranata.” (Blanck, 2016:10). Uprkos stalnim pokušajima da se promijeni priča o otkriću Amerike u korist Švedske odnosno nordijske kulture Enander je bio svjestan da je teško bilo oduprijeti se utjecaju narativa koje je Katolička crkva snažno promovirala pogotovo preko prethodno pomenutih talijanskih migranata. Oni su u SAD dolazili u velikom broju noseći sa sobom priču o Kolumbu kao prvom euroljaninu koji je kročio na američko tlo.” Međutim, tvrdi Enander "povijesna istina" živi dalje, i dugo nakon što su govori o Kolumbu zaboravljeni, činjenica će ostati "da su Vikinzi otkrili Ameriku i osnovali trajne kolonije tamo 500 godina prije nego što je Kolumbo ugledao svjetlo dana.” (Blanck, 2016:11). Dakle, vidimo da su se u tom periodu sukobila dva narativa odnosno ”dvije istine” o otkriću Amerike. Ovaj sukob narativa je u isto vrijeme vođen i na vjerskoj, etničkoj, povijesnoj i političkoj ravni što je zahtijevalo ogromne napore i sagledavanje situacije iz svakog ugla kako bi se dokazale željene tvrdnje. Ipak, što se tiče švedskih Amerikanaca kako kaže Blanck, njima je bilo bitno da su svi nordijci na tlu Sjeverne Amerike ujedinjeni i da govore istim glasom. Upravo su Vikinzi i njihova povijest bili najjača karika u stvaranju tog jedinstva. Blanck navodi da su određene američke vrijednosti poput slobode i samouprave došle upravo iz vikinške kulture:” Određeni temeljni aspekti američkog društva, poput slobode i samouprave su zapravo vikinške koje su došle

sa Vikinzima preko Atlantika iz Skandinavije preko Normandije i Engleske do britanskih sjevernoameričkih kolonija.” (Blanck, 2016:13).

Dakle, iz prethodnog teksta možemo shvatiti da su Vikinzi zauzimali centralnu ulogu u pozicioniranju migranata iz nordijskih zemalja u novom društvu Sjeverne Amerike. Razni pisci, povijesničari, geografi, filozofi su koristili nordijsku kulturu i mitologiju kako bi opravdali svoje prisustvo u Sjevernoj Americi. Pokušali su dokazati da su njihovi drevni preci prvi od europskih naroda kročili na američko tlo što im daje za pravo da preuzmu dominantnu ulogu u novonastalom američkom društvu.

5. INTERPRETACIJA EMPIRIJSKOG DIJELA ISTRAŽIVANJA, METODOM POLUSTRUKTURIRANOG INTERVJUA

Pitanja korištena u okviru ovog istraživanja su u saglasnosti sa samim naslovom rada “Vikinški svijet i njihov globalni i diplomatski uticaj” i imala su za potvrditi ciljeve a to je utvrditi ostavštinu Vikinga i njihov utjecaj u svijetu te istražiti kakav su oni narod bili, čime su se sve bavili, kako su živjeli i koliko je njihov utjecaj danas primjetan u svijetu. Osim toga, jedan od ciljeva je bio istražiti i njihove metode i tehnike ratovanja, pregovaranja i diplomatije i jesu li te tehnike i metode ostavile utjecaja na diplomatiju danas. Napominje kako riječ Viking označava stanovništvo koje je u ranom srednjem vijeku živjelo na prostoru Skandinavije, odnosno prostorima današnje Švedske, Danske i Norveške. Period njihovih aktivnih pohoda diljem Evrope se naziva vikinškim dobom koje je trajalo oko 250 godina.

Mač je bio najvažnije vikinško oružje čija je oštrica mača bila je duga oko 90 centimetara, a široka oko 10 centimetara. Vikinzi su koristili luk i strijele koji su imali različite svrhe. Pojedini lukovi su dugi i do dva metra. Osim toga, tu su još i sjekire i koplja, a za odbranu i štitovi koja su uglavnom bila krugloga oblika. Iako vlada rasprostranjena slika Vikinga, zapravo je vrlo mali broj njih učestvovao u putovanjima. Većina njih bili su miroljubivi seljaci i obrtnici. Vikinzi su živjeli su u manjim seoskim naseljima. Njihove nastambe su bile pravougaone i izdužene s niskim zidovima od pletera i gline ili drveta. Interesantno je kako je središtem kuće dominiralo ognjište koje zauzima najveći dio nastambe.

U okviru empirijskog dijela istraživanja, koristila se kvalitativna naučno-istraživačka metoda koja uključuju: analizu sadržaja dokumenata i arhivske građe, metodu intervjua, te analizu naučno istraživačkih radova, knjiga, članaka, i drugih publikacija relevantnih autora na ovu temu. Metoda intervjua u ovom radu je bio razgovor s gospodinom Stipom Pleićem zvanog Flick. Često ga nazivaju “Viking iz Tomislavgrada“, općine koja se nalazi u jugozapadnoj Bosni i Hercegovini. Pleić je izazvao veliku pažnju svojim izgledom kao i načinom života.

U rodnom selu Stipanići kod Tomislavgrada izgradio je repliku vikinške kuće u kojoj se nalaze mnogobrojni predmeti koje je sam izradio, a posebnu pažnju privlače njegove unikatne vikinške sjekire. Osim toga, nazivaju ga i “Duvanjski Viking”. On na svojoj zemlji sjedi poput pravog vikinškog kralja na svom tronu, preferira da ga se oslovljava njegovim vikinškim imenom Ragnar Kavurson. O nordijskoj mitologiji najviše saznanja je moguće pronaći i knjigama a slikovit prikaz Vikinga u filmovima. Putovanje kroz vrijeme je itekako moguće. Stipe Pleić je živi dokaz za to.

Pleić je o Vikinzima saznao u seriji ”Vikinzi” koju je gledao. Na njega je posebno utjecao život vikinškog ratnika Ragnara Lodbroka kao i njegove supruge, ratnice Lagerthe.

Legendarni vikinški vladar Ragnar bio je heroj iz stare nordijske poezije i saga. Pleić napominje kako su mu se svidjele vikinške sjekire i njihov izgled. One su imale neobičan oblik, dok je on imao sklonosti ka radu s drvetom te je pokušao sam napraviti tu jednu vikinšku sikiru. Nakon prve napravio je drugu, te su se ostale redale.

Pleić dok je gledao seriju o Vikinzima sve se više počeo interesirati za vikinšku mitologiju, koja je, jedna od najzanimljivijih i najkompleksnijih u svijetu, pored rimske i grčke.

Pleić je nakon toga, sve dublje ulazio u priču o Vikinzima te je započeo izradu i ostale predmete iz vikinške svakodnevnice. Sve što je vidio u seriji pokušao je izraditi, od štitova, mačeva, koplja kao i stolica.

Poslije određenog vremena opredijelio se za prostor svoje rodne kuće te je pomislio kako bi ga mogao iskoristiti u korisne svrhe. Njegova prva zamisao je bila da napravim vikinški brod. Prostor njegove rodne kuće ga posjeti na vikinške kuće nakon čega je počeo sa uređivanjem.

Smatra kako su Vikinzi posebno bili upečatljivi sa široko razvijenom vještinom pregovaranja i diplomatijom što se najčešće vidi u primjerima vikinga Leifa Ericssona zvanog Sretni te Erika Crvenoga koji je obitavao u Islandu i Grenlandu. Kulminaciju su imali za vrijeme vladavine vikinškog kralja Heralda Lijepokosog u 9. stoljeću u Skandinaviji koji je skupio nekoliko tisuća

porodica koji su između 870. i 930. godine zajedno krenuli prema zapadu te su nakon dolaska na Island osnovali koloniju.

Od većih vikinških ratnih poduhvata važno je spomenuti njihovo zauzimanje Pariza 885. godine za vrijeme vladavine vođe Rolla. Diplomatskim pregovorima, franački kralj Karlo Veliki je dao Rollu dio svoje zemlje oko rijeke Sene u zamjenu za zaštitu ostatka zemlje od ostalih vikinga. Upravo se tu i rađa ime Normandija koje je nastalo od Vikinga.

Napominje kako ljubav prema ratnicima i nordijskoj mitologiji traje duže vremena. U svojoj staroj rodnoj kući koja je desetljećima bila prazna, uredio je izložbeni prostor i prostor za opuštanje. Kaže da ne žali zbog povratka iz Njemačke jer radi i uživa u onome što ga ispunjava i čini sretnim. Sloboda, umjetnost i kreativnost, sve to pruža mu njegovo rodno mjesto. Po uzoru na seriju Vikinzi počeo je sa izradom sjekira i mačeva sa nordijskim i slavenskim motivima.

Kao i većina drugih ljudi, Pleić radi, ali svoje slobodno vrijeme koristi na mnogo zanimljiviji način. Poslijepodne obično crta a izradom sjekira se baci od 22 sata navečer do 2 ujutro i smatra kako je to najplodnije vrijeme za rad. Proces izrade nije jednostavan jer svaka sjekira je unikatna. Njeni kupci su uglavnom zaljubljenici u vikinško oružje a dolaze iz raznih krajeva svijeta. Jedini stroj koji koristi za izradu sjekira je fleksarica, dok je sve ostalo ručni rad tako da su sve one unikati. Jako je zanimljivo kako je imao posjete ljudi i iz Švedske koji se interesiraju za njegov rad. Izradio je i prvi vikinški brod kojim je zaplovio Buškim jezerom a sve je krenulo nakon što je u seriji vidio vikinške drakare. Smatra kako se broj odlično ponaša na vodi te se lako s njim upravlja.

Pleić u sve što radi ulaže mnogo truda i ljubavi što se vidi. Koliko god uživao u izradi predmeta kao što su noženi, koplja i štitovi priznaje da nije uvijek jednostavno pogotovo kada su ratničke sjekire u pitanju. Iako ih ne izrađuje s namjerom da ih proda, mnogi su poželjeli da ih kupe. Napominje kako pokušava biti pionir u Bosni i Hercegovini te se pojavljuje na mnogim značajnijim skupovima. Smatra kako bi volio da se ljubav prema ovom sportu proširi, Pleić ne teži za putovanjima i velikim natjecanjima.

Pleić navodi kako su ga općinile serije o Vikinzima te je na svom imanju sagradio Vikinšku kuću. Specijalnost muz je izrada sjekira ali izrađuje i vikinške strijele, koplja i druge rekvizite kojima su se koristili ratnici.

Nakon njemačke bauštele gdje je radio nekoliko godina, svoj mir je pronašao u rodnom mjestu a njegove sjekire vrhunske kvalitete toliko su tražene da su stigle na gotovo sve kontinente.

U razgovoru Pleić navodi kako je sve počelo od serije Vikinzi. Gledajući ovu seriju koja mu je bila jako zanimljiva, poželio je da izradi jednu vikinšku sjekiru. U hodu je počeo sa izradom lukova od drveta i od skija.

Ističe kako su Vikinzi nekada prolazili krajevima Bosne u davnoj prošlosti. U Brezi u jednoj kršćanskoj crkvi na jednom stubu postoje vikinške rune. Taj stub se nalazi u Zemaljskom muzeju u Sarajevu. U Birbiru u Hrvatskoj također ima nalazište vikinških ljudi. Čak su Vikinzi i Hrvati zajedno ratovali u južnoj Italiji kao plaćenici.

U Pleićevoj radionici se nalazi više primjeraka raznih sjekira. One sa životinjskim motivima u koje je uloženo mnogo truda i rada koštaju više, ali ne zna cijenu. Pored sjekira u radionici se nalazi meta za bacače sjekira. Često radi kako bi se opustio i vježbao, a u radionici se nalaze štitovi i koplja sa simbolima Vikinga. Kada je u pitanju oslikavanje sjekira, kaže da se radi o pirografiji koje radi sa lemlicom a nakon toga i stroj pirograf za pisanje vatrom s kojim lagano crta, odnosno usijanom žicom pali po drvetu. Kaže da su izrada sjekira njegov hobi. Motivi na sjekirama su vikinški, keltski, staroslavenski... Ipak, kaže da mu najdraži motivi tetovaže starih Hrvatica iz Bosne i Hercegovine. Mlađe generacije pokazuju interes za radove i bacanje sjekira što je sportska disciplina koja je rasprostranjena i zamjenjuje pikado. Tako, po lokalima u SAD i Kanadi, izbacuju pikada automate a ubacuju mete za sjekire. Kada je njegov hobi u pitanju, okruženje je na početku to gledalo sa nevjericom dok su sada njegovi radovi prepoznati kao nešto zanimljivo. Kaže kao su ga na početku ignorirali, zatim osporavali i bili protiv vas, ali na kraju je pobijedio. Pleić sam šije vikinšku garderobu u što smadaju opasač, rog i drugo. Napominje, kako ljekari propisuju bacanje sjekira kao antistres. Napominje, kako je naišao i na podršku općinskih struktura Tomislavgrada kao i šumarije koji su susretljivi. Mladi često dolaze u posjetu Pleićevoj kući gdje se organiziraju čak i proslave. Posjetioci muškarci su zainteresirani za sjekire a žene za luk i strijelu te demonstriraju na meti. Osim toga, Pleić kreira i rimsko oružje, vikinška koplja, a želja mu je, kao istile, popularizirati kralja Tomislava koji je krunjen na Duvanjskom polju 925 godine i smatra kako se o tome malo priča i to nije iskorišteno, a ima punopotencijala. Svoje radove Pleić prezentira skoro na svim sajmovima u Bosni i Hercegovini. Učestvovao je na Stolačkoj tarči. Njegov glavni cilj jeste da kreira mjesto koje će ljudi posjećivati i gdje će pronaći zabavu.

Jedna od njegovih vještina jeste stara srednjovjekovna vještina bacanje sikire. Sikira je bila upotrebljavana kod starih Vikinga u borbi kao i za lov životinja. Pleić ručno izrađuje unikatne

vikinške sikire. Mete za sikire pravi od jelovog i borovog drveta veličine metar sa 75 centimetara. U posljednje vrijeme ulaže trud da proširi svoja znanja na mlade sjekirobacače. Osnovao je prvu Udrugu "Bacača sjekira" u Bosni i Hercegovini a uskoro je u planu i prvo natjecanje za što ima veliku potporu prijatelja. U Hrvatskoj postoji klub Axe Throwing Arena u Zagrebu te jedan klub u Splitu. Radi se o veoma popularnom sportu u Sjedinjenim Američkim Državama, Kanadi, Francuskoj itd. Klubovi bacača sjekire osim u Bosni i Hercegovini, postoje u Srbiji, Hrvatskoj i svi se drže istih pravila bacanja sjekira

Pleić konstatuje kako su Vikinzi bili seljaci koji su povremeno išli u osvajanja a njihovo osnovno oružje je bila sjekira i nož. Napominje kao Vikinška kuća, kao i sjekira, nikada u potpunosti neće biti gotova. Naredni poduhvat izgradnje Vikinškog sela s 13 bungalova te s vremenom atrakcija i dio turističke ponude Tomislavgrada. I pored činjenice da sada izgleda kao nedostižna priča, vjeruje da će postepenim radom u skorije vrijeme ostvariti i tu želju čime želi Tomislavgrad i svoje selo učiniti jedinstvenom turističkom atrakcijom.

6. ZAKLJUČAK

Cilj ovog rada jeste da pokušamo apsolvirati ostavštinu Vikinga i njihov utjecaj na ostatak svijeta. Prije svega potrebno je bilo istražiti kakav su oni narod bili, čime su se sve bavili, kako su živjeli i kako su komunicirali sa drugim narodima odnosno kako su gradili odnose. Vrlo mali broj Vikinga je učestvovao u putovanjima jer su većina njih bila miroljubivi seljaci i obrtnici. Vikinški mač bio je jedno od njihovih najvažnijih oružje čija je oštrica mača bila je duga oko 90 centimetara, a široka oko 10 centimetara. Vikinzi su koristili luk i strijele koji su imali različite svrhe. Pojedini lukovi su dugi i do dva metra. Osim toga, tu su još i sjekire i koplja, a za odbranu i štitovi koja su uglavnom bila krugloga oblika. Dakle iz ovog navedenog možemo shvatiti da su oni bili ozbiljan ratnički narod. Naravno u to doba ukoliko poznajemo tadašnju strukturu svijeta jasno nam je da su sila i oružje bili jako bitni prije svega za očuvanje vlastitog teritorija, ali i osvajanje novog. Ipak, možemo se složiti da često i danas važi isto pravilo samo što se ono danas pojavljuje u sofisticiranom izdanju.

Vikinzi su stanovništvo koje je u ranom srednjem vijeku živjelo na prostoru Skandinavije, odnosno prostorima današnje Švedske, Danske i Norveške. Vikinško doba je period njihovih aktivnih

pohoda diljem Evrope koje je trajalo oko 250 godina gdje se na najbolji mogući način mogu vidjeti njihove tehnike i metode koje su ostavile uticaj na današnju diplomatiju. U Bosni i Hercegovini, vikinška kultura ratovanja je naišla na interes Stipe Pleića zvanog Flick kojeg često nazivaju “Viking iz Tomislavgrada“, općine koja se nalazi u jugozapadnoj Bosni i Hercegovini.

Pleić je izgradio repliku vikinške kuće u kojoj se nalaze mnogobrojni predmeti koje je sam izradio, a posebnu pažnju privlače njegove unikatne vikinške sjekire. Kako je kazao u intervjuu koji se koristio u empirijskom dijelu istraživanja u ovom radu, Pleić je o Vikinzima saznao u seriji ”Vikinzi” koju je gledao a na njega je posebno utjecao život vikinškog ratnika Ragnara Lodbroka kao i njegove supruge, ratnice Lagerthe.

Pleić se počeo interesirati za vikinšku mitologiju, koja je, jedna od najzanimljivijih i najkompleksnijih u svijetu, pored rimske i grčke. Napominje kako je legendarni vikinški vladar Ragnar bio je heroj iz stare nordijske poezije i saga. Pleić napominje kako su mu se sviđjele vikinške sjekire i njihov izgled koje su imale neobičan oblik, dok je on imao sklonosti ka radu s drvetom te je pokušao sam napraviti tu jednu vikinšku sikiru. Nakon prve napravio je drugu, te su se ostale redale.

Pleić je nakon toga, sve dublje ulazio u priču o Vikinzima te je započeo izradu i ostale predmete iz vikinške svakodnevnice. Sve što je vidio u seriji pokušao je izraditi, od štitova, mačeva, koplja kao i stolica. Prema Pleićevim riječima, Vikinzi su postali posebno posebno upečatljivi sa široko razvijenom vještinom pregovaranja i diplomatijom što se najčešće vidi u primjerima vikinga Leifa Ericssona zvanog Sretni te Erika Crvenoga. On je obitavao u Islandu i Grenlandu. Kulminaciju su imali za vrijeme vladavine vikinškog kralja Heralda Lijepokosog u 9. stoljeću u Skandinaviji koji je skupio nekoliko tisuća porodica koji su između 870. i 930. godine zajedno krenuli prema zapadu. Oni su nakon dolaska na Island osnovali koloniju.

Jedan od najvećih vikinških ratnih poduhvata je bilo zauzimanje Pariza 885. godine za vrijeme vladavine vođe Rolla. Franački kralj Karlo Veliki diplomatskim pregovorima, je dao Rollu dio svoje zemlje oko rijeke Sene u zamjenu za zaštitu ostatka zemlje od ostalih vikinga. Upravo se tu i rađa ime Normandija koje je nastalo od Vikinga.

Po uzoru na hrvatske klubove bacača sjekire kao što je Axe Throwing Arena u Zagrebu te jedan klub u Splitu, Pleić je osnovao prvu Udrugu “Bacača sjekira” u Bosni i Hercegovini a uskoro je u planu i prvo natjecanje za što ima veliku potporu prijatelja i drugih zainteresiranih.

Kralji cilj jeste izgradnje Vikinškog sela s 13 bungalova koja bi vremenom postala značajna atrakcija i dio turističke ponude Tomislavgrada. Pleić vjeruje da će postepenim radom u skorije vrijeme ostvariti i tu želju čime želi Tomislavgrad i svoje selo učiniti jedinstvenom turističkom atrakcijom.

Moderno doba je također bilo obilježeno utjecajem drevne vikinške kulture. Vidjeli smo u četvrtom poglavlju ovog rada da su mnogobrojni migranti nordijskih zemalja u Sjevernoj Americi pokušali da se pozicioniraju kao dominantna struja u mnogobrojnim migrantskim zajednicama tog doba. Pokrenute su mnoge izdavačke kuće, osnovane su religijske zajednice, društva intelektualaca koji su pokušavali da javnosti predstave svoju istinu o otkriću Amerike tačnije da su njihovi preci drevni Vikinzi bili prvi ti koji su nogom kročili na američko tlo. Naravno na tom putu su se suretali sa mnogim izazovima i odbijanjima, ali je ipak dosta od toga ostalo ugrađeno u temelje novog svijeta.

Iz prethodno navedenog teksta vidimo da je život ove drevne zajednice ostavio mnogo traga u kulturnoj sferi života. Mnogi ljudi koji žive tisućama kilometara daleko od skandinavskih prostranstava su preko serija ili dokumentarnih priloga razvili prije svega interes, a potom i ljubav prema Vikinzima. Razloge bi prije svega mogli tražiti u još uvijek nama dovoljno neistraženom svijetu Vikinga. Upravo kako smo vidjeli kod Pleića njegova ljubav se razvila nakon gledanja serije koja je na određeni način prikazala ovu drevnu zajednicu. Možemo ovaj rad ostaviti kao jedan početak u istraživanju ove zanimljive i inspirativne zajednice koja je nezaobilazna prvo u europskoj, a potom i svjetskoj povijesti. Svakome onome koji bi se zanimao za naredno istraživanje ove teme ostaje veliki izbor pravaca koje bi mogao uzeti za centralnu temu. Signurno to ne bi bilo uzaludno jer vidimo konstantnu važnost skandinavskih država pa i danas jer su one sigurno jedan od temelja ovog dijela svijeta. Njihovi preci su to bili tada, a oni danas su te države nosioci njihovog naslijeđa.

7. LITERATURA

Knjige:

1. Basler, Đ. (1972). Arhitektura kasnoantičkog doba u Bosni i Hercegovini, Veselin Masleša, Sarajevo.
2. Bound, K., Briggs, R., Holden, J., Cultural Diplomacy, Demos, 2007.
3. Brogger, W. A.; Shetelig, H. (1951). The Viking Ships: Their Ancestry and Evolution (Oslo: Dreyers).
4. Francois,Chaubet, Laurent Martin, Međunarodni kulturni odnosi, CLIO; Beograd, 2014.
5. Grove, J. M. (1988). The Little Ice Age (New York: Methuen).

Časopisi i članci:

1. Anderson P. S. (1971). Expansion of Norway in the early Middle Ages (Oslo: Tanum, 1971), 14.
2. Ambrosiani, B. (1998). "Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age: an Archaeological Response," Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age (Blackrock: Four Courts Press), str. 406.
3. Benedictow, O. J. (1996). "The Demography of the Viking Age and the High Middle Ages in the Nordic Countries," Scandinavian Journal of History 21, no. 3 (1996): 180-181.
4. Blanck, Dag, (2016). " The Transnational Viking: The Role of the Viking in Sweden, the United States, and Swedish America (Journal of Transnational American Studies, 7 (1).
5. Knut Helle, (1998). "History of the Early Viking Age in Norway," Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age (Blackrock: Four Courts Press), str. 246-247.
6. Logan, F. D. (1992). The Vikings in History (New York: Routledge), str. 24-26.
7. Lamb, H. H. (1965). "The Early Medieval Warm Epoch and its Sequel," Paleogeography. Paleoclimatology. Paleoecology. 1, no. 13: 13-37.
8. Magnusson, M. (1973). Viking Expansion Westward (New York: H. Z. Walck), str. 21.

9. Sawyer, P. (2000). "Scandinavia in the Viking Age," in *Vikings: The North Atlantic Saga* (Washington: Smithsonian Institution Press, 2000), str. 29.
10. Christensen, A. E. (2000). "Ships and Navigation," in *Vikings: The North Atlantic Saga* (Washington: Smithsonian Institution Press, 2000), 87.
11. Hodges, R. (1982). *Dark Age Economics: The Origins of Towns and Trade AD 600-1000* (New York: St. Martin's Press).
12. Clarke, H. (1991). *Towns in the Viking Age* (New York: St. Martin's Press).
13. Jones, G. (1984). *History of the Vikings* (New York: Oxford University Press), str. 182.
14. Bately, J. (1980). *The Old English Orosius*, (London: Oxford University Press), Book I, Chapter I.
15. Davidson, H. R. E. (1976). *The Viking road to Byzantium*. (London: George Allen and Unwin Ltd.) and *Byzantium and Islam in Scandinavia: Acts of a Symposium at Uppsala University, June 15-16, 1996*, ed. Elisabeth Piltz, (Jonsered: Paul Astroms Forlag, 1998).
16. Wilson, D. M. (1989). *The Vikings and Their Origins* (New York: Thames and Hudson, Inc.), str. 115.
17. Wamers, E. (1998). "Insular Finds in Viking Age Scandinavia and the State Formation of Norway," *Ireland and Scandinavia in the Early Viking Age*, (Blackrock: Four Courts Press), str. 49.
18. White, L. Jr. (1976). *Medieval Technology and Social Change* (New York: Oxford University Press), str. 28.

Internet:

1. <http://php.iupui.edu/~kcutler/exiles.html>, "The Case for Two Haralds.", pristup 30.3.2024. godine

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA

Obrazac AR

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
IZJAVA o autentičnosti radova

Naziv odsjeka i/ili katedre:

Predmet:

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADA

Ime i prezime: Lorena Grbavac

Naslov rada: Vikinški svijet i njihov globalni i diplomatski uticaj

Vrsta rada: Završni magistarski rad

Broj stranica:

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Sarajevo, 2024.

Potpis

Lorena Grbavac